

ruku, jako by chtěla zadržet příliš lichotivá slova. Ten pohyb ukázal její pěknou ruku, snad až příliš hnědou, ale s malíčkem kočetně pozdvihnutým a s růžovými nehty, jež se leskly jako achát, protože je leštila korálovým práškem a kamzičí kůžičkou.

Zerbina byla svým způsobem rozkošná. Taková hraná stydlivost je výborným kořením pravé zkaženosti; ta pikantnost kontrastu se prostopášným mužům líbí, třebaže je nijak neomylí. Markýz se také díval na Zerbinu žhavým a znaleckým okem a pro ostatní ženy měl jen neurčitou zdvořilost dobře vychovaného muže, který už si zvolil.

„Na úlohu primadony se ani nezeptal,“ pomyslíla si Serafina překonána zlostí; „to je nevychovanost. Ten pán má sice bohaté statky, ale myslím, že je pořádně chudý, pokud jde o ducha, zdvořilost a vkus. Rozhodně má nízké sklony. Pobyt na venkově ho zkazil, je nespíš zvyklý dvořit se hospodským děvkám a pasačkám a zapomněl už na všechn jemnocit.“

Ty úvahy nepřidaly Serafině na líbeznosti. Aby se její pravidelné, ale poněkud tvrdé rysy líbily, musily být zjemněny nastudovanou něžností mazlivých úsměvů a manévry očí; takto staženy působily mrzutě a suše. Byla zajisté krásnější než Zerbina, ale v její kráse bylo něco povýšeného, útočného i zlého. Láska by se snad k ní odvážila. Milostný rozmar však poplašeně zatřepal křídly, a pryč.

Markýz také odešel, aniž se pokusil o nejmenší galantnost vůči donně Serafině a rovněž ne vůči Isabelle, kterou ostatně považoval za zadanou pro barona de Sigognaca. Než vykročil ze dveří, řekl Tyranovi: „Přikázal jsem, aby vyklidili oranžerii, je to největší sál v zámku a tam bude divadlo; dal jsem tam donést prkna, čalouny, lavičky a všechno, co je třeba k improvizovanému představení. Dozírejte na dělníky, nemají zkušenost v takové práci; disponujte jimi jako velitel galéry svými veslaři galejníky. Budou vás poslouchat jako mne samého.“

Lokaj dovedl Tyrana, Blazia a Scapina do oranžerie. Oni totiž obvykle měli na starosti takové hmotné zařizování. Podlouhlý sál se opravdu znamenitě hodil pro divadelní představení. Malba na zeleně mřížkovaném modrém pozadí představovala jakousi starobylou architekturu s pilíři, arkádami, kupolemi, klenutými vý-

klenky, to vše s velmi dobrou perspektivou a lehce ovinuto listovím a květy, aby byla zlomena jednotvárnost kosočtverců a přímek. Poloklenutý strop představoval oblohu s několika bílými obláčky a s letícími ptáky v živých barvách. Byla to vskutku nanejvýš vhodná dekorace pro nové určení té místnosti.

Na jednom konci sálu byla na kozlíky položena lehce nakloněná podlaha. Po obou stranách jeviště byly přistaveny dřevěné nosníky pro kulisy. Velké záclony z čalounů zavěšených na provazech měly sloužit za oponu a rozhrnovat se vpravo a vlevo jako záhyby harlekýnova pláště. Nad oponou místo vlysu byl zavěšen pruh látky dole zubovitě vystříhané a doplňoval tak rámec jeviště.

Zatímco se buduje divadlo, podívejme se po těch obyvatelích zámku, o nichž by bylo dobře povědět některé podrobnosti. Zapomněli jsme říci, že markýz de Bruyères byl ženat; sám si to tak málo pamatoval, že toto opominutí nám musí být prominuto. Láska, jak si snadno domyslíte, neměla hlavní slovo v tomto spojení. O něm rozhodl stejný počet šlechtických předků a nadmíru výhodná poloha pozemků. Markýz a markýza po krátkých líbáncích cítili k sobě pramálo sympatie, ale byli to dobře vychovaní lidé a netrvali jako měšťáci na tom, že budou mermomocí hledat společné štěstí. V tiché shodě se toho prostě vzdali a žili spolu v přátelském odloučení v naprosté vzájemné zdvořilosti a se všemi svobodami, které může poskytnout blahobyt. Nemyslete si proto, že markýza de Bruyères byla žena ošklivá nebo nepřijemná. Co manžel odmítá, může být ještě velkým darem pro milence. Láska mívá pásku na očích, která se v manželství nenosí. Ostatně vás paní markýze představíme, abyste si mohli udělat úsudek sami.

Markýza měla samostatný byt, kam markýz bez ohlášení nevšedně vkročil. My si dovolíme tuto nepřístojnost, bez níž se autoři všech dob nemohou obejít, a aniž bychom co řekli lokaji, který by zase musil pro komornou, vnikneme do ložnice, vždyť jsme si jisti, že nikoho rušit nebudeme. Spisovatel, který píše román, má samozřejmě na ruce Gygův prsten, který ho činí neviditelným.

Byla to prostorná místnost s vysokým stropem a nádherně zařízená. Stěny teplých, bohatých a měkkých barev skoro zakrývaly flanderské gobelíny, zobrazující příhody Apollónovy. Podél oken visely záclony z červeného indického damašku, které ve veselém

slunečním paprsku prosvítaly purpurem jako rubín. Povlaky na lůžku byly z těžé látky a rovněž i závěsy nebes, jejichž hořejší rohy zdobily čtyři velké chocholy z červených per. Těleso krbu značně vystupovalo do pokoje. Velké benátské zrcadlo, zdobené křišťálovým rámem, jehož broušená sklička se leskla a třpytila mnohobarevnou jiskrou, naklánělo se od římsy dovnitř pokoje, vycházejíc tak vstříc postavám. Na ozdobném kozlíku v krbu hořela tři polena jako o vánocích. Ale teplo, které šířila, nebylo nadměrné v tom ročním období a v místnosti takových rozměrů. Po obou stranách toaletního stolku stály dvě psací skříňky zvláštní stavby, vykládané polodrahokamy, se sloupky z lapis lazuli a s tajnými zásuvkami, do nichž by se byl markýz neodvážil strčit nos, ani kdyby je dovedl otevřít. Tam před zrcadlem seděla paní de Bruyères v křesle, jaká se dělala za vlády Ludvíka XIII. a jejichž lenoch má ve výši ramen obdélníkové opěradlo, vycpané a s trásněmi.

Za markýzou stály dvě komorné, které jí pomáhaly při toaletě, jedna držela polštářek se špendlíky a druhá krabičku s muškami.

Markýza přiznávala sice osmadvacet let, ale nejspíš už překročila práh třicítky, ten práh, přes nějž se ženám nechce, jako by byl nebezpečnější než Mys bouří, kterého se tak obávají námořníci a lodivodové. Kolik jí bylo? To by nikdo nemohl říci, ani markýza sama, tak umělecky zamotala tuto chronologii. Nejzkušenější historici v oboru zjišťování dat by tady jen zbledli.

Paní de Bruyères byla bruneta, ale plnost, jež přichází po první mladosti, dala její pleti světlejší nádech; olivové tóny hubenosti, s nimiž kdysi bojovala perleťovým práškem a talkem, ustoupily matné bělosti, ve dne poněkud chorobné, ale ve světle svíček věru zářivé. Ovál obličeje zbaculatěl plností tváří, ale neztratil ušlechtilost. Nos, snad pro ženskou krásu trochu příliš zahnutý, působil hrdě mezi očima poněkud vystouplýma a barvy španělského tabáku, jimž oblouky obočí dost vysunutého nad víčky dodávaly výraz údivu.

Její bohaté, černé vlasy právě dostaly konečnou úpravu. Práce kadeřnice byla asi dost složitá, soudě podle množství natáček z pijavého papíru, jež byly rozsety po koberci před toaletním stolem. Drobné kadeře zakroucené v háčky rámovaly čelo a od nich

byly vlasy sčesaný nazad k drdolu, po stranách pak dvě velké kadeře, načechrané, nadýchnuté a jako vzdušné, půvabně laskaly tváře. Mašle zdobená gagátem vázala těžký uzel na šíji. Vlasy byly jedním z markýzinych půvabů a měla jich dost pro každý účes, nepotřebovala přidávat umělé kadeře, a proto také ráda vítala přítomnost dam a kavalírů v době, kdy se ženy upravují.

Šije vedla pohled plným a vzdutým obrysem k velmi bílým a buclatým ramenům, které výstřih nechával volné. Kostice šněrovačky tlačily vzhůru a k sobě ty dvě polokoule, jimž básníci, výrobci madrigalů a sonetů, dávají tolik krásných jmen.

Černá hedvábná stužka, provlečená rubínovým srdíčkem, na němž visel drahokamy posázený křížek, ovíjela markýze hrdlo, jako by chtěla bojovat s pohanskou smyslností, kterou probouzely ty vnady, a bránit, aby světská žádostivost nešla dál za to slabé opevnění křehoučké krajkové hráze.

Přes bílou saténovou sukni měla paní de Bruyères hedvábnou, tmavě granátovou róbu s černými stužkami a gagátovými ozdobami a s přehrnutými manžetami, jako nosí zbrojní lidé.

Johanka, jedna z markýzinych komorných, jí podala krabičku s muškami, jež byly v té době posledním doplňkem toalety, nezbytným pro každou ženu, která chtěla být elegantní. Paní de Bruyères si dala jednu ke koutku úst a dlouho hledala místo pro druhou, pro tu, které se říká vražedná, protože zasáhne i nejmělejší odvážlivce, aniž se mohou uchránit. Komorné, jako by chápaly vážnost té věci, stály nehybně a zadržovaly i dech, aby snad neporušily koketní úvahy své paní. Konečně se váhající prstík zastavil a kousíček taftu jako černá hvězda na bělostném nebi označil muškou jako vrozeným znaménkem to místo, kde začínal levý prs. V galantních hieroglyfech to znamenalo, že k ústům té dámy lze dojít jen srdcem.

Markýza, spokojena sama sebou, pohlédla ještě naposled do benátského zrcadla, nakloněného nad stolkem, vstala a udělala několik kroků po pokoji; brzy však se ještě rozmyslila, poněvadž si uvědomila, že jí něco chybí, vrátila se a vyňala z pouzdra tlusté hodinky, norimberské vejce, jak se tehdy říkalo, zajímavě smaltované různými barvami, a připnula je háčkem řetízku za pás, vedle zrcátka v pozlaceném stříbrném rámečku.

„Paní je dnes rozkošná,“ řekla Johanka lichotivým hlasem; „účes je slušivý a také šaty, že není možné více.“

„Zdá se ti?“ odpověděla markýza, protahujíc slova jako v roztržité nedbalosti: „já naopak myslím, že vypadám škaredě až strach. Mám kruhy pod očima a tato barva mě dělá tlustší. Což kdybych se oblékla do černého? Co myslíš, Johanko? černá barva dělá postavu štíhlejší.“

„Přejete-li si to, paní, přinesu vám tmavé taftové šaty, to je v okamžení; ale bojím se, aby milostivá si nepokazila tak zdařilou toaletu.“

„Bude to tvá vina, Johanko, zaženu-li Amorky na útěk a nepobírám-li dnes večer dost srdcí. Pozval markýz na tu komedii velkou společností?“

„Několik poslušelo na koních na různé strany. Bude tu určitě velká společnost, přijdou ze všech zámků v okolí. V našem kraji je tak málo příležitostí k zábavě.“

„To je pravda,“ povzdechla si markýza, „pokud jde o zábavu, zijeme tu v ukrutné střídmosti. A viděla jsi ty herce, Johanko? Je mezi nimi někdo mladý, kdo by měl pěknou tvář a galantní vystupování?“

„Moc vám toho nepovím, paní, ti lidé mají spíše masky než tváře. Pudr a líčidlo a paruky je ve světle svíček dělají docela jinými, než jsou. Ale zdá se mi, že je mezi nimi jeden, který nevypadá tak otrhaně a chodí jako kavalír; má pěkné zuby a nohy také.“

„To bude první milovník, Johanko,“ řekla markýza, „k tomu vybírají vždy nejhezčího chlapce, protože by bylo nevhodné, aby recitoval dámě lichotky a měl nos jako trumpetu, nebo aby před ní poklekal a byl křivonohý.“

„To by vskutku bylo velmi ošklivé,“ zasmála se služebná, „manželé jsou, jací jsou, ale milenci mají být bezvadní.“

„Proto také ráda vidím ty milovníky z komedií. Řeč mají květnatou a vyznají se v tom, jak povědět nejkrásnější city. Je na ně podívaná, když se zmítají u nohou nelidské krásky, dovolávají se nebes, proklínají osud, tasí meč, aby si jím prokláli hrud, srší ohněm a plameny jako vulkány lásky a říkají takové věci, že by to otrásl i nejchladnější ctností. Jejich řeč mě příjemně lechtá u srdce a někdy mi připadá, jako by to mluvili ke mně. Často se zlobím

na jejich dámu, že je tak tvrdá, a sama ji za to plísnil, že nechává marně se trápit a usychat tak dokonalého milence.“

„Protože vy máte dobré srdce, paní,“ řekla Johanka, „a nerada vidíte, aby se někdo trápil. Já mám hrubší povahu a docela by mě to bavilo vidět někoho doopravdy umřít z lásky. Krásné řeči mě vůbec nepřesvědčují.“

„Ty potřebuješ vždy něco hmatatelného, Johanko, tvůj duch je poněkud ponořen ve hmotném. Ty nečeš jako já romány a divadelní kusy. Ostatně, neříkalas mi před chvílí, že milovník z té divadelní společnosti je hezký hoch?“

„Paní markýza to může posoudit sama,“ řekla komorná, dívajíc se z okna: „právě jde přes dvůr, nejspíš do oranžerie, kde se staví jeviště.“

Markýza přistoupila k oknu a uviděla Leandra, který tudy šel drobnými kroky a v zamyšlení jako někdo, koho šírá hluboká vášeň. Pro všechny případy předstíral melancholii, jakou se ženy rády dají uchvátit, protože za ní vidí trýzeň srdce, které je třeba utěšit. Došel pod balkón a zvedl hlavu pohybem, o němž si byl jist, že jeho očím dává zvláštní lesk, upřel na okno dlouhý pohled, smutný a plný zoufalství nesplnitelné lásky, ale vyjadřující také žhavý a přeuctivý obdiv. Spatřil markýzu, jež se čelem opírala o sklo, a smekl klobouk, až pérem zametl zem, a vysekl hlubokou poklonu, jako by se klaněl královně nebo bohyni a ukazoval svou nicotu před jejím trůnem. Potom si půvabně dal klobouk na hlavu a byl opět sebejistým a pyšným kavalírem, který jen na okamžik se sklonil k nohám krásky. Bylo to čisté, přesné a dobře zahrané. Ani skutečný velmož by byl lépe nedokázal takové odstínění.

Paní de Bruyères, polichocena tím diskrétním a oddaným pozdravem, kterým jí vzdal patriční hold, nemohla si odepřít, aby neodpověděla slabým úklonem hlavy a sotva postřehnutelným pousmáním.

Leandrovi tato příznivá znamení neunikla a jeho ješitnost ovšem hned přeháněla jejich význam. Ani na okamžik nezapochoyboval, že markýza se do něho zamilovala, a jeho představitost na tom ihned budovala chimérický román. Konečně se splní jeho životní sen a on bude mít galantní dobrodružství se skutečnou velkou dá-

mou, v zámku skoro knížecím, on, ubohý venkovský herec, který má sice jistě velký talent, ale u dvora dosud nehrál. Z těch pošetilostí neměl v sobě pokoje; srdce mu tlouklo a hrud' se mu dmula, a sotva bylo po zkoušce, šel do svého pokoje psát psaníčko plné nadšátek, které chtěl poslat markýze.

Poněvadž všichni své role v kuse znali, mohlo představení *Rodomontád neboli Chvastounství kapitána Matamora* začít, jakmile se sešli markýzovi hosté.

Na oranžerii, proměněnou v divadelní sál, byl vskutku krásný pohled. Kytice svící ve svícnech, připevněných na stěnách, byly svým měkkým světlem příznivé ústroji žen a nerušily pohled na jeviště. Vzadu za diváky, sedícími na stupňovitých lavicích, byly postaveny oranžovníky a jejich listí a plody v té vlahé atmosféře sálu vydávaly líbeznou vůni, jež se mísila s pižmem, benzoem, ambrou a kosatcem parfémů.

V první řadě hned u jeviště v masívních křeslech zářily Yolanda de Foix, vévodkyně de Montalban, baronka d'Hagémeau, markýza de Bruyères a jiné vznešené dámy v bohatých a elegantních toaletách, jež si rozhodně nechtěly zadat. Byly to samety, satény, stříbrem a zlatem protkané látky, krajky, kraječky, výšivky, diamantové spony, šňůry perel, náušnice, brože, samý třpyt a lesk. A to nemluvíme o mnohem živějším jiskření, jímž plály diamanty očí. Ani u dvora byste nenašli skvělejší společnost.

Kdyby tu nebyla Yolanda de Foix, byl by Paris jistě zaváhal, které z těch smrtelných bohyň dát zlaté jablko, její přítomnost však činila každé soupeření zbytečným. Nepodobala se však přívětivé Venuši, nýbrž mnohem spíše divoké Dianě. Byla to krutá kráska, ta mladá zámecká dáma, nelítostný půvab, dokonalost až k zoufání. Její podlouhlý a jemný obličej jako by nebyl modelován z masa a kostí, nýbrž z achátu a onyxu, tak byly její rysy čisté, nehmotné a ušlechtilé. Hrdlo, štíhlé a ohebné jako labutí, přecházelo panenskou linií v ramena dosud trochu hubená a v mladistvé poprsí sněžné bělosti, pod nímž jako by srdce netlouklo. Její rty tvořily vlnu jako luk lovkyně a byl na nich úsměšek, i když mlčely, a její modré oko vrhalo chladné blesky, které byly s to přivést z míry i velkého smělce. Celá její osoba, vzdorností jen jiskřící, odmítala každé zatoužení už předem jako nemožnost. Žádný muž ne-

spatřil Yolandu, aby se do ní nezamiloval, ale že by milovala ona, to byl přelud, který jen málokdo si připustil.

Jak byla oblečena? Abychom vám to pověděli, k tomu by bylo třeba větší chladnokrevnosti, než máme my. Oděv se jí vlnil kolem těla jako světelný oblak, v němž opět jsme rozeznávali jen ji. Nicméně se nám zdá, že v kadeřích jejích plavých vlasů se leskly hrozny perel jako paprsky aureoly.

Za dámami seděli na stoličkách a lavicích páni a šlechtici, manželé nebo bratři těchto krásek. Jedni se roztomile nakláněli zezadu ke křeslům, šeptajíce vlídnému oušku madrigal, jiní se ovívali chocholy klobouků nebo stáli s rukou v bok, aby uplatnili pěknou postavu, a rozhlíželi se spokojeně po společnosti. Šum hovoru se vznášel jako lehká mlha nad hlavami a čekání už se stávalo netrpělivým, když zazněly tři slavnostní údery a po nich okamžitě nastalo ticho.

Opona se pomalu rozhrnula a objevila se dekorace, představující jakýsi rynek, neurčité místo, vhodné pro zápletky a výstupy primitivní komedie. Byla to křížovátka s domy se špičatými štíty, s balkóny, s malými okénky, s komíny, z nichž naivně vystupoval kouř jako vývrtka k oblakům na nebi, kterému smeták už nedokázal vrátit původní jeho jas. Jeden dům na nároží dvou ulic, které se malířská perspektiva marně snažila probourat do kulisy, měl dveře, které se daly otvírat, a okno. Postranní kulisy, které nahoře měly oblohu, tu a tam mapovanou olejem, měly rovněž dveře a jedna z nich dokonce balkón, přístupný po žebříku pro diváka neviditelném, což bylo zařízení výhodné pro rozmluvy, vloupání a únosy. Jak vidíte, jeviště naší malé společnosti bylo na svou dobu dost dobře vybaveno. Je pravda, že malba dekorací by se znalcům mohla zdát poněkud dětinská a divoká. Tašky na střeších byly do očí ohnivostí své červené barvy, listí na stromech před domy bylo nádherně zelené jako měděnka a modré průrvy na obloze byly nepravděpodobně blankytné; avšak u diváků dobré vůle celek vyvolával dostatečně představu náměstí.

Řada dvaceti čtyř svíců s pečlivě utřenými knoty, vrhala silnou záři na tuto dekoraci, jež nebyla právě zvyklá na takovou slávu. V posluchačstvu ten skvělý pohled vyvolal šum uspokojení.

Hra začínala hádkou boдрého měšťáka Pandolfa s dcerou Isa-

bellou, která si vzala do hlavy, že je zamilována do mladého fešáka, a tvrdohlavě odmítala vzít si kapitána Matamora, kterého chtěl její otec, a v tom vzdoru jí zuby nehty podporovala Zerbina, její komorná, jež dostala dobře zapláceno od Leandra. Na zlobu, kterou jí častoval Pandolf, drzá subreta nechodila daleko pro odpověď a byla samá pošetilost a radila mu, aby si vzal Matamora sám, když ho tak miluje. Ale ona že by nikdy nepřipustila, aby její paní se stala manželkou toho dědka, toho fackovacího panáka, toho strašidla do zelí. Ten strejc pak velmi zuřil, chtěl mluvit s Isabellou o samotě a snažil se vystrčit Zerbinu z pokoje; ale ta starochovi uhýbala ramínkem, zůstávajíc přitom na místě a pohybovala tak pružně živůtkem, tak rozkošně boky, tak koketně sukni, že by to líp nedokázala ani balerina z povolání, a každému marnému pokusu Pandolfovu se smála na plná ústa těmi svými dvaatřiceti orientálními perličkami, jež v tom osvětlení byly tak jiskřivé, že by uhladily i zádumčivé vrásky Heraklitovy. Oči jí zářily diamantovým leskem, oživeným lupínky slaniny, vloženými pod víčka. Rty měla karmínové a její sukně, ušité z taftu darovaného markýzem, se leskly v záhybech náhlými záchvěvy, jako by se z nich jiskřilo.

Hře tleskal celý sál a pan de Bruyères si potichu říkal, že měl dobré oko, když věnoval svou zálibu této perle všech subret.

Vstoupila nová osoba. Muž, který se rozhlížel vpravo i vlevo, jako by se bál, že bude zaskočen. Byl to Leandr, postrach otců, manželů, pěstounů a veliká láska žen, dívek i schovanek: jedním slovem milenec, ten, o němž se sní, který je očekáván a vytoužen, který má splnit sliby ideálů, uskutečnit přelud básní, komedií i románů, být mládím, vášní, blažeností, nebyt stížen žádnou lidskou bédou, který nikdy nemá hlad ani žízeň, ani strach, kterému není nikdy horko ani zima, který nikdy není unaven ani nemocen; ten, který ve dne v noci je pohotově schopen vzdychat a rozdávat sliby, svádět dueni, podplácet komorné, šplhat po žebřících, tasit meč na soupeře nebo v nebezpečí, a přitom ovšem je vždy čerstvě oholen, pěkně načesán, s vybraným prádlem a oděvem, dovede se podívat, až to bolí, a ústa má do srdíčka jako hrdina z vosku! Strašlivé řemeslo, jež ani láska všech žen nemůže dobře zaplatit.

Leandr spatřil Pandolfa tam, kde se chtěl setkat s Isabellou, a zastavil se v póze, nastudované před zrcadly, o níž věděl, že zdůrazní přednosti jeho osoby; váhou těla spočinul na levé noze, pravou nohu ponechal lehce ohnutou, jednu ruku položil na jílec meče, druhou si pohladil bradu, aby se zaleskl jeho slavný solitér, v očích měl plamen i nyvost, ústa pootevřená v matném úsměvu, aby se zatřpytil email jeho zubů. Byl vskutku skvostný! Kostým měl doplněn novými stuhami, prádlo oslnivé bělosti se mu hrnulo zpod kabátce a těsné střevíce s vysokými podpatky, ozdobené širokou mašlí, dokončovaly jeho vzhled pravého kavalíra. Měl také naprostý úspěch u dam; ani ta posměvačná Yolanda na něm neshledala nic směšného. Leandro využil té němohry, aby vrhl přes rampu svůdný pohled a položil jej na markýzu s vášnivým a pokorným výrazem, takže proti své vůli se zarděla; potom jej přenesl na Isabellu, ale už mdle a pohasle, jako by chtěl dobře vyznačit rozdíl mezi láskou skutečnou a hranou.

Při spatření Leandra Pandolfův hněv se rozlítíl v zuřivost. Zahnal do příbytku dceru i subretu, ale ne tak rychle, aby Zerbina neměla čas schovat do kapsičky psaníčko pro Isabellu se žádostí o noční schůzku. Mladík zůstal s otcem a se vši zdvořilostí ho ujišťoval, že jeho úmysly jsou počestné a že cílí jen k uzavření posvěceného svazku, že je z dobré rodiny, že má vážnost u šlechty a dobré oko u dvora a že nic, ani smrt ho nemůže od Isabelly, kterou miluje víc než svůj život; ta rozkošná slova poslouchala dívka slastně s balkónu a roztomile přikyvovala Leandrovi na souhlas. Přese všechnu Leandrovu medovou výřečnost Pandolf s tvrdošíjnou stařeckou pošetilostí přísahal při všech bozích, že pan Matamore bude jeho zetěm, nebo že dcera půjde do kláštera. A hned šel pro notáře, aby s tím skoncoval.

Když Pandolf odešel, Leandro zapřísahal krásku, kterou stařec zamkl na dva západy, aby se vyhnula takovým koncům a dala souhlas k tomu, aby ji unesl a dovedl ke svému známému poustevníkovi, který nedělá okolky a snoubí mladé dvojice, jimž tyranská vůle rodičů zabraňuje v lásce. Na to dívka, přiznávajíc, že není necitelná k Leandrovu žáru, cudně odpovídala, že přece nutno mít v úctě ty, kteří nás přivedli na svět, a že ten poustevník třeba nemá všechny náležitosti, aby dobře požehnal sňatku; ale slibova-

la, že bude ze všech sil odolávat a že raději se stane jeptiškou, než by dala svou ručku do pracky Matamorovy.

Milovník odešel připravit svou střelbu za pomoci jistého sluhy, pořádného darebáka, který byl tak plodný na taškářství, lest a strategii jako pan Polyen. A že se vrátí večer pod balkón a poví své dámě o úspěchu příprav.

Isabella zavřela okno a vstoupil svým charakteristickým způsobem Matamore. Jeho očekávané objevení udělalo dojem. Tento oblíbený typ dovedl rozesmát i největší morousy.

Ačkoliv tak zuřivé vystoupení nebylo ničím odůvodněno, Matamore dělal svýma nohama jako kompas šestistopé kroky jako ty verše, v nichž mluví Horác, došel až ke svíčkám a zastavil se tam ve vzdorném postoji, urážlivém a provokativním, jako by chtěl vyzvat na souboj celý sál. Tahal se za kníry, koulel očima, nadouval chřípí a strašně funěl, jako by dusil v sobě hněv pro urážku, která volá po zničení celého lidského plemene.

Matamore pro tuto slavnostní příležitost vytáhl z hloubi kufru skoro nový kostým, který oblékal jen ve vzácných dnech a jehož komickou pitvornost a groteskně španělskou přehnanost ještě zdůrazňovala jeho ještěřčí vychrtlost. Byl to především kabátec nadtý jako korzet, napříč se žlutými a červenými pruhy, jež se sbíhaly k řadě knoflíků v podobě obrácených krokvic. Kazajka zabíhala do špičky hluboko přes břicho. Okraje límce byly vroubeny lemováním v těchže barvách; takové pruhy se také vinuly v pitvorných spirálách kolem rukávů a po krátkých kalhotách, takže ruce a nohy vypadaly směšně jako kroucené flétny. A kdybyste si usmyslili navléci kohouta do červených punčoch, měli byste představu o Matamorových lýtkách. Na jeho úděsně krvavých střevcích se rozvíjely jako zelí ohromné žluté mašle. Podvazky s pentlemi svíraly nad kolenem nohy, které byly tak dokonale bez lýtek jako nohy volavky. Okružní, vyztužené tvrdým papírem a nažehlené do osmiček, mu svíralo krk a zvedalo bradu, jak bylo vhodné pro jeho drzou úlohu. Za pokrývku měl klobouk à la Jindřich IV., na jedné straně ohnutý a ozdobený červenými a bílými péry. Řasený plášť těchže barev jako ostatní oblek splýval mu s ramen a vzadu jej nadzvedal ohromný meč. Na pochvě byla pavučina, umně udělaná z jemných drátků, která přesvědči-

vě dokazovala, jak málo Matamore používá toho dlouhého zabi-
jáku, který by mohl posloužit deseti Saracénům za rožeň. Diváci,
kteří měli dobré oči, mohli vidět i pavoučka v dokonalém klidu,
jako by si byl jist, že nebude ve své práci vyrušen.

Matamore, za nímž šel jeho sluha Scapin, dvakrát nebo třikrát
přesáhoval po jevišti, řinče podpatky, stáhl si klobouk až na obočí
a dělal přitom směšné pohyby, při nichž obecenstvo pukalo smí-
chy; konečně se zastavil před rampou a zahájil svůj projev, plný
chvastounství, nadsázek a přehánění, jak jej tu přibližně podáme
a který by byl pro učence důkazem, že autor kusu četl Plautova
Miles gloriosus, Matamorova předka.

„Pro dnešek, Scapine, chci na pár chvil nechat svůj zabiják
v pochvě a přenechat lékařům starost o zalidňování hřbitovů, je-
jichž jsem velkým dodavatelem. Když někdo jako já svrhl s trůnu
perského krále, za vousy vyvlékl Armorabaquina z jeho tábora a
druhou rukou pobil dest tisíc nevěřících Turků, kopnutím nohy
zbořil hradby stovky pevností, vzdoroval osudu, vykuchal náho-
du, vypálil neštěstí, jako house oškubal orla Jupinova, když ten
nechtěl přijít na trávník na mou výzvu, poněvadž se mě bál víc než
Titánů, když někdo tak nabil pušku hromem a bleskem a rozpáral
nebe nakrouceným knírem, ten potom jistě si může dovolit něja-
ký oddech a žert. Ostatně pokořený vesmír už neklade vůbec od-
por mé odvaze a Parka Atropos mi vzkázala, že se jí ztupily nůžky
samým přestřiháváním osudů, jež můj plamenný meč roztínal, a že
byla nucena poslat je k brusiči. Tudíž, Scapine, musím oběma ru-
kama držet svou udatnost, udělat přestávku v soubojích, válkách,
masakrech, pustošení, plenění měst, v bojích tělo na tělo s obry,
v zabíjení oblud po vzoru Thesea a Herkula, čímž obvykle za-
městnávám svou nezkrotnou statečnost. Odpočívám. Ať si smrt
oddechne! Ale v jakých zábavách ten pan Mars, který je vedle
mne jen chlapeček, tráví své volno a prázdniny? V bělostném a
kyprém náručí dámy Venuše, která jakožto bohyně vlídného po-
chopení má zbrojné lidi raději než všechny jiné a zplna pohrdá
svým kulhavým a parohatým manželem. Proto jsem se ráčil snížit
a polidštit, a vzhledem k tomu, že Kupido si netroufal vyslat
svůj šíp se zlatou špicí na odvážlivce mého kalibru, pokynul jsem
mu trochu na povzbuzení. Ba, aby jeho šíp mohl proniknout k to-

mu šlechetnému lvímu srdci, odstranil jsem ten krunýř z kroužků, které mi věnovaly bohyně, císařovny, královny, kněžny a velké dámy všech zemí, mé slavné milenky, a jehož kouzla mě chránila ve všech mých šílených smělostech.“

„To znamená,“ řekl sluha, který tu hromovou tirádu poslouchal s nejvyšším napětím ducha, „pokud můj chabý rozum může pochopit tak podivuhodnou výmluvnost, vyzdobenou tak znamenitými výrazy a asiatskými metaforami, znamená to, že Vaše Nejudatnější Milost je raněna zalíbením v nějakém poupátku našeho města, čili že jste zamilován jako obyčejný smrtelník.“

„Opravdu,“ odpověděl Matamore s nedbalým a pyšným dobráctvím, „ty jsi šel rovnou za nosem a na sluhu věru máš chytrosti dost. Ano, mám tu slabost, že jsem zamilován. Neboj se však, že by to zeslabilo mou statečnost. To se hodí tak pro Samsona, aby se nechal ostříhat, a pro Alkyda, aby držel klubko. Dalila by se neodvážila mě dotknout. Omfala by mi zouvala boty. Při nejmenší známce vzdoru by musila na stole oškrabávat kůži nemejského lva jako španělský plášť. Z nečinnosti na mne přišla tato myšlenka, opravdu pokořující pro velké srdce. Přemohl jsem, pravda, lidské pokolení, avšak pokořil jsem ho jen polovinu. Ženy svou slabostí se vymykají mému panství. Nebylo by slušné utínat jim hlavy, usekávat jim ruce a nohy, rozpolcovat je až po pás, jako to obvykle dělám se svými mužskými nepřáteli. To je válečná drsnost, kterou uhlazený mrav odmítá. Stačí mi, když porazím jejich srdce, když jejich duše se mi vzdá na milost a nemilost, když vyplním jejich ctnost. Je pravda, podrobil jsem jich víc, než je písku v moři a hvězd na nebi, tahám s sebou čtyři kufry milostných psaníček, něžných lístků a pozvání, a spím na matraci ze samých kadeří, tmavých, kaštanových, plavých i rezavých, jež mi ty nejjudnější věnovaly. Sama Junona si mě předcházela, ale odmítl jsem ji, protože její nesmrtelnost už je příliš zralá, třebaže každoročně obnovuje své panenství u kanathoského pramene; ale všechny ty triumfy považuji za porážky a nechci vavřínový věnec, dokud chybí jediný lísteček. Mé čelo by tím bylo zneuctěno. Rozkošná Isabella se odvažuje mi odolávat, a ačkoli je mi vítána každá smělost, nemohu strpět tuto nestydatost a chci, aby ona sama mi přinesla na stříbrné míse zlaté klíče k svému srdci a na kolenou a roz-

cuchaná prosila o soucit a smilování. Jdi vyzvat tu pevnost, aby se vzdala. Dávám jí tři minuty za rozmyšlenou. A přesýpací hodiny se budou po tu dobu třást v rukou zděšeného Času.“

A nato se Matamore postavil do zvlášť hranatě špičaté pózy, která při jeho přehnané hubenosti byla více než směšná.

Okno zůstalo zavřeno na výzvy šklebícího se sluhy. Posádka, skládající se z Isabelly a Zerbiny, bezpečná za pevnými zdmi a neobávající se průlomu, nedávala známky života. Matamora, kterého nic neudiví, toto mlčení přece jen udivilo.

„Sangre y fuego! Země i nebesa! Blesky a hromy!“ vykřikl a chlupy na rtu se mu zježily jako vousy rozzlobenému kocourovi. „Ty mrchy se nehnou víc než chcíplé kozy. Vztyčit prapor a vyzvat obležené, ať se vzdají, nebo jedním ťuknutím ten dům svalím! Patřilo by té ukrutnici, aby ji rozvaliny rozdrtily. Scapine, příteli, jak si vysvětlíš to hyrkánské a divoké vzdorování mým půvabům, které, jak je známo, nemají soupeře na té pozemské kouli ani na Olympu, kde bydlí bozi!“

„Já si to vysvětluji docela přirozeně. S tou pevností se už dohodl jistý Leandr; tak krásný jako vy jistě není, ale všechny ženské nemají dobrý vkus; Vaše Udatnost útočí na tvrz, která už byla dobyta. Vy jste svedl otce, Leandr svedl dcerušku. Toť vše.“

„Leandr, říkáš? Oh! Neopakuj to proklaté a zatracené jméno, nebo ze vzteku strhnu slunce, vydloubnu oko měsíci a popadnu zemi za oba konce její osy a zatřesu s ní, že nastane pohroma takové potopy jako za Noeho a Ogygese. Mně na posměch se dvořit Isabelle, dámě mého srdce! kde jsi, ty zatracený hejsku, ty šibeníčníku, ty žebroto, kde jsi, abych ti roztrhl chřípí, abych ti udělal kříže na tvářích, abych tě napíchl jako na rožeň, abych tě prošpikoval, abych tě proděravil, abych tě rozdrtil, abych tě vykuchal, abych tě rozdupal, abych tě hodil na hranici a rozmetal tvůj popel? Kdyby ses objevil, dokud se hněvám, hrom z mého nosu by stačil, abys odletěl až za svět do prapůvodního plamene a ohně; vyhodil bych tě tak vysoko, že už bys nikdy nepřišel zpátky. Chodit v mých stopách, sám se chvěji při pomýšlení, kolik zla a neštěstí může taková troufalost přivodit ubohému lidstvu. Nemohu s dostatek ztrestat takový zločin, leda když jednou ranou

rozbijí planetu. Leandr sokem Matamorovým! U Mahoma a Ter-
vaganta! I slova se děsí a couvají a odmítají vyjádřit takovou ne-
horáznost. Nelze je dát dohromady; řvou, když je vezmete za lí-
mec, abyste je dal k sobě, protože vědí, že by měla co dělat se mnou,
kdyby si dovolila takovou opovážlivost. Leandr, promiň mi, ja-
zyku, že musíš vyslovit to hanebné jméno, od této chvíle se může
považovat za mrtvého a může rovnou jít si objednat ke kameníko-
vi náhrobní pomník, budu-li ovšem tak velkodušný, abych mu
povolil tu čest být pohřben.“

„U krve Dianiny!“ řekl sluha, „hledme ho, jako na zavolanou
jde pan Leandr právě po rynku. Povíte mu pěkně jeho díl, a bude
to ohromná podívaná, až se do sebe pustí dva takoví pyšní od-
vážlivci; a nebudu vám skrývat, že mistři šermu a městští pro-
fousové považují toho šlechtice za dost dobrého šermíře. Taste;
na vašem místě bych se měl na pozoru, aby vás při tom nevyrušili
seržanti, až se do toho dáte.“

„Jiskry našich mečů je zaženu, ti lotři se neodvážívají vstoupit do
toho plamenného a krvavého kruhu. Zůstaň docela blízko u mne,
můj milý Scapine; kdyby mě náhodou nějaká sečná rána trefila,
zachytíš mě do náručí,“ odpověděl Matamore, který ve svých
soubojích býval velmi rád přerušen.

„Postavte se jen pořádně před něho,“ řekl sluha, „a zastupte mu
cestu.“

Matamore, vida, že není vyhnutí, narazil si klobouk až na oči,
vyhrnul si kníry, vzal do ruky jílec svého obrovského meče a šel
proti Leandrovi, kterého si měřil od hlavy k patě, jak nejzpu-
něji doved; ale bylo to čiré nadouvání, protože přitom bylo slyšet,
jak mlu cvakají zuby, a hubené nohy se mu třásly jako rákosí ve
větru. Zbývala mu už jen ta naděje, že snad zastraší Leandra kři-
čením, hrozbami a chvástáním, vždyť ve lví kůži leckdy bývá
ukryt zajíc.

„Pane, víte vy, že já jsem kapitán Matamore ze slavného rodu
Cuerno de Cornazan a příbuzný s neméně slavou rodinou Esco-
bombardon de la Papirotonda? Po přeslici jsem z rodu Anteova.“

„Eh, buďte si třeba z měsíce, když vás to baví,“ odpověděl
Leandr s pohrdavým pokrčením ramen, „co je mi do těch hlou-
postí?“

„Ke všem hromům, pane! hned vám do toho něco bude; ještě je čas, klidte se a ušetřím vás. Vaše mládí mě dojímá. Podívejte se na mne dobře. Já jsem postrach všeho světa, přítel márnice, dodavatel hrobařů; kam vkročím, tam naroste kříž. Můj stín si sotva troufá chodit za mnou, po tak nebezpečných místech jej vodím! Vstoupím-li kam, je to průlomem, vyjdu-li odkud, je to s triumfem, jdu kupředu, jen abych roztínal, ustoupím, jen abych rozbil, položím-li co, je to jistě nepřítel, jdu-li přes řeku, je krvavá a oblouky mostu jsou z žeber mých nepřátel. S rozkoší se vrhám do každé mely a zabívám, sekám, masakruji, píchám a řežu, probodávám. Koně vyhazuji do vzduchu i s jezdcí a sloní kosti lámu jako stébla slámy. Při útocích zlézám hradby, pomáhaje si dvěma bodci, a rukama vybírám kule z dělových hlavní. Už vítr při mávnutí mého meče pokládá pluky jako snopy na mlatu. Když mě potká Mars na bitevním poli, dává se na útěk ze strachu, abych ho neskolil, a je to bůh války; zkrátka má udatnost je tak veliká a vzbuzuje takovou hrůzu, že až dosud jako pravý apatykář Zmaru jsem statečným chlapům viděl vždy jenom záda.“

„Nu tak, uvidíte teď jednoho zpředu,“ řekl Leandr a dal Matamorovi na jeden profil takový políček, že se ozvala směšná ozvěna až z pozadí sálu. Nešťastník zavrával, až by byl upadl, ale políček na druhou tvář, s nemenší silou vedený, ho zase vyrovnal.

Za této scény se Isabella i Zerbina opět objevily na balkóně. Subreta si držela boky smíchem a její paní přívětivě pokynula Leandrovi hlavou. V pozadí na náměstí se vynořil Pandolf s notářem a s vyvalenýma očima se díval, jak Leandr bije Matamora.

„U krokodýlích šupin a nosorožcových rohů!“ halasil ještě fanfarón, „hrob se před tebou otvírá, ty pobudo, noční ptáku, ničemo, a já tě tam postrčím. Lépe by bylo pro tebe tahat tygry za vousy a hady za ocas v indických pralesích! Podráždit Matamora! Ani Pluto se svou vidlicí by se toho neodvážil. Sesadil bych ho s pekelného trůnu a vzal bych si Proserpinu. Pojď, můj zabijáku, na vzduch, ukaž se, zableskni se ve slunci a ať jako blesk najdeš pochvu v břiše toho smělce. Žízním po jeho krvi, po jeho morku, po jeho osrdí a yrvu mu duši ze zubů.“

Při těch slovech Matamore napínal šlachy, koulel očima, luskal jazykem, podnikaje obrovské úsilí, aby dostal vzpurnou čepel

z pochvy. Zpotil se tou námahou, ale jeho rozumný zabijácký meč toho dne chtěl zůstat ve svém doupěti, nejspíš aby jeho hladká ocel nedoznala úhony ve vlhkém ovzduší.

Milovníka přestalo bavit to směšné kroucení, poslal kopnutím fanfaróna na druhou stranu jeviště a odešel, převelmi půvabně pozdraviv Isabellu.

Matamore padl na záda a mrskal vyzáblými údy jako kobylka obrácená nohama nahoru. Když se za sluhovy a Pandolfovy pomoci postavil na nohy a ujistil se, že Leandr opravdu odešel, rozkřičel se udýchaným a zlostí přerývaným hlasem:

„Prosím tě, Scapine, dej na mě železné obruče, nebo vzteky prasknu, puknu jako bomba! A ty, proradná čepeli, která zrazuješ pána v nejhorší chvíli, tak se mi odměňuješ za to, že jsem tě vždycky napájel krví nejpýšnějších kapitánů a nejudatnějších bojovníků! Nevím, jak je to možné, že tě nerozlámu o koleno na tisíc kusů, za tvou zbabělost, zradu a hanebnost! Ale tys mi chtěla ukázat, že pravý válečník má zůstat v útoku, a ne se zapomínat v milostné hře jako Hannibal v Kapui. Opravdu, tento týden jsem neporazil žádnou armádu, nebojoval jsem s hydrou ani s drakem, nedodal jsem smrti její příděl mrtvol a na mé čepeli se usadila rez: rez hanby, usazenina z nečinnosti! Před očima mé krásky mě ta žlutá nicota zesměšnila, urazila a podráždila. To je hluboké filosofické poučení! podobenství s mravním naučením! s morálkou! Od této chvíle zabiju každý den ještě před snídaní dva nebo tři muže, abych si byl jist, že můj meč běhá v pochvě volně. Připomeň mi to.“

„Leandr by se mohl vrátit,“ řekl Scapin; „což abychom se pokusili ve dvou vytáhnout tu strašnou ocel z pochvy?“

Matamore se vzepřel o dlažbu, Scapin chopil meč za koš, Pandolf chytil sluhu a notář Pandolfa a po několikrátém škubnutí těch tří panáků zrezavělá čepel skutečně povolila, až se svalili i s mečem na jednu stranu, zatímco fanfarón i s pochvou, kterou dosud držel křečovitě oběma rukama, hrabal nohama ve vzduchu někde na druhé straně jeviště.

Hned vyskočil, chopil se meče a pateticky řekl: „Teď už Leandr dožil. Aby se vyhnul smrti, nezbyvá mu než se vystěhovat na vzdálenou planetu. I kdyby se zahrabal do srdce země, já ho vytáhnou

na povrch a potom ho probodnu touto čepelí, leda by zkameněl pod mým strašným a hrozným pohledem.“

Přes tu porážku umíněnému starému Pandolfovi nepřišla na mysl žádná pochybnost o Matamorově hrdinství a on trval na pošetilé myšlence dát své dceři za manžela toho skvělého pána. Isabella se dala do pláče a opakovala, že půjde raději do kláštera než na takové vdavky; Zerbina hájila, jak jen uměla, krásného Leandra a přísahala při své ctnosti, ó ty milá přísaho! že k tomu sňatku nedojde. Matamore přičítal to ledové přijetí přehnané cudnosti, jak už prý dobře vychované dámy nerady dávají najevo vášnivě zaujetí. Ostatně ještě se prý ani pořádně nedvořil, neukázal se dosud v celé své slávě, napodobil v tom Jupiterovu diskrétnost vůči Semělé, která chtěla poznat všechnu moc svého božského milence a byla spálena na malou hromádku popele.

Obě ženy dál už neposlouchaly a vrátily se do domu. Matamore chtěl být hodně galantní, poslal sluhu pro kytaru, postavil nohu na výstupek a začal lechtat břicho nástroje, aby jej rozesmál. Potom začal andalusky mňoukat kuplet seguidilly tak pitvorným hlasem, tak zvláštními hrdelními zvuky, že to bylo jako Romina-grobisova serenáda pod okapem *U bílé kočky*.

Ani hrnec vody, který na něj vylila Zerbina pod záminkou, že zalévá květiny, nehasil jeho hudebnickou zuřivost.

„To jsou slzy rozněžnění, které skanuly z krásných očí Isabelly,“ prohlásil Matamore; „jsem hrdina a jsem také virtuos a umím s lyrou zacházet jako s mečem.“

Na neštěstí rámusení té serenády rušilo Leandra, který se toulal po okolí, a ten, pohlížeje nevlídně na to, že takový ničema provozuje hudbu pod balkónem jeho milé, vytrhl kytaru z rukou vyděšeného Matamora. Potom mu dal kytarou takovou na lebku, že břicho nástroje puklo a fanfarón v tom zůstal jako v čínském mučicím prkně. Leandr stále držel kytaru za krk a tahal sem a tam a ubohý Matamore v tom běhal od kulis ke svíčkám, až by se byl spálil, což byla směšná i velice zábavná podívaná. Když se Leandr dost pobavil, pustil ho znenadání, takže Matamore padl na břicho. Představte si, jak při tom ten nešťastník vypadal.

Ale jeho bědám nebyl ještě konec, Leandrův sluha, při známé plodnosti na nápady, jak mívají takoví, vymyslel si ještě jiné úsko-

ky, aby zabránil svatbě Isabelly s Matamorem. Zjednal jistou Doralici, velmi koketní a galantní dámu, která přišla se svým bratrem, pořádným rváčem, kterého hrál Tyran, vyzbrojený svým nejdvořejším výrazem a nesoucí pod paží dva strašivě zkřížené dlouhé rapíry. Ta slečna si stěžovala, že pan Matamore ji zkompromitoval a že ji opustil pro Isabellu, Pandolfovu dceru, což je urážka, která si žádá krvavé odvety!

„Vyřidte rychle toho uřezávače podvazků,“ řekl Pandolf svému nastávajícímu zeťovi, „to bude jen hříčka pro vaši neporovnatelnou statečnost, která by se nezalekla ani celého tábora Saracénů!“

Volky nevolky se Matamore po mnoha zábavných okolcích postavil do střehu, ale trásl se jako osyka a ten rváč, Doralicin bratr, mu při prvním dotyku zbraní vyrazil meč z ruky a dal mu plochou čepelí takovou, že Matamore prosil o milost.

K dovršení té legrace objevila se tu dáma Leonarda, oblečená za španělskou dueňu, utírala si soví oči velikým šátkem, vzdychala tak, že by z toho skála pukla, a mávala Pandolfovi před nosem písemným příslibem manželství s falešným podpisem Matamorem. Nový příval ran se snesl na toho ubožáka, usvědčeného z tak složité proradnosti, a byl pak jednohlasně odsouzen, aby si vzal Leonardu za trest za své vychloubání, chvastounství a zbabělost. Pandolf pak, znechucen Matamorem, přestal dělat obtíže a dal ruku své dceři Leandrovi, dokonalému kavalírovi.

Tomuto šprýmu, oživenému hereckými výkony, tleskal celý sál. Muži shledali subretu rozkošnou, ženy vzdávaly čest slušnosti a půvabu Isabellině a všem se líbil Matamore. Těžko bylo najít lepší soulad tělesného zjevu s úlohou, těžko bylo najít grotesknější patos a tak fantastická a překvapivá gesta. Krásné dámy obdivovaly Leandra, kterého ovšem kavalíři považovali za trochu přihlouplého. To byl ostatně obvyklý dojem, a abychom řekli pravdu, on si ani jiného nepřál, staraje se spíše o svůj vzhled než o svůj talent. Serafinina krása našla své obdivovatele a ne jeden šlechtic riskoval, že se znelíbí krásné sousedce a přísahal při svém kníru, že to je podivuhodná dívka.

Sigognac v úkrytu za kulisami užíval rozkoše z toho, jak hrála Isabella, ačkoliv chvílemi zažártil na něžný odstín hlasu, když odpovídala Leandrovi, protože dosud si nezvykl na divadelní

předstírání lásky, za níž se často skrývá hluboký odpor i skutečné nepřátelství. Však také po skončení hry složil mladé herečce poklonu poněkud nuceně, takže si toho všimla, a nedalo jí práci, aby uhadla příčinu.

„Hrajete zamilovanou podivuhodně, Isabello, až by to člověka zmýlilo.“

„Což to není mé řemeslo?“ odpověděla dívka s úsměvem, „vždyť proto mě ředitel angažoval.“

„Ovšem,“ řekl Sigognac; „avšak vypadala jste jako opravdu zamilovaná do toho hlupáka, který neumí nic než cenit zuby jako pes, když ho dráždí, a napínat lýtka a chlubit se pěknýma nohama!“

„Role to žádala; což jsem tam měla stát jako tyčka, mrzutá a nepřívětivá? a ostatně nechovala jsem se skromně jako dobře vychovaná dívka? Jen mi řekněte, udělala-li jsem v tom chybu, dám si příště pozor.“

„Oh, nikoli! Vypadala jste jako ctnostná panna, pečlivě vychovaná v dobrých mravech, a nelze nic vytknout vaší hře, byla tak správná, tak pravdivá a slušná, že byla k nerozeznání od skutečnosti.“

„Milý pane barone, už zhasínají světla. Společnost se rozešla a my tu za chvíli budeme potmě. Dejte mi plášť přes ramena a doprovodte mě laskavě k mému pokoji.“

Sigognacovi se ruce trochu třásly, ale přece se zhostil bez velké nešikovnosti toho pro něho nového úkolu dělat *cortejo* dámě od divadla a vyšli spolu ze sálu, kde už nebylo ani nohy.

Oranžerie byla opodál od zámku, trochu vlevo ve velké houšti stromů. Fasáda, kterou bylo vidět z té strany, byla neméně nádherná než zpředu. Poněvadž terén parku byl pod úrovní přízemí, vystupovalo se tam po terase se zábradlím s břichatými sloupky, přerušovaným v určité vzdálenosti podstavci s vázami z bílého a modrého fajansu, v nichž byly zasazeny keříky a květiny, poslední, jež v tom podzimním období kvetly.

K parku vedlo rozdvojené schodiště, přimknuté k terase, cihlové a obložené kamennými kvádry. To rozvržení působilo velkolepě.

Mohlo být asi tak devět hodin. Měsíc právě vyšel. Lehká mlha

jako stříbrný šlojíř změkčovala obrysy předmětů, ale nebránila v jejich rozeznání. Bylo dobře vidět na zámeckou fasádu, kdežto jiné okenní tabulky v paprscích hvězdy noční se chvílemi zablýštěly jako rybí šupiny. Červená barva cihel dostávala v tom světle nadmíru něžný fialový odstín a kamenná bosáž na rozích svítila jako perleť. Po nové břidlici střech klouzaly jako po hlazené oceli bílé odlesky a na mléčné průzračnosti oblohy se rýsovalo černé krajkoví hřebenu.

Světelné krůpěje padaly do listí keřů, odrážely se na emailu váz a třpytily se jako rozházené diamanty na trávniku pod terasou. A pohled do dálky, neméně kouzelný, otvíral do ztracena aleje parku jako krajiny z Breughelova Ráje, unikající do modravé mlhy, a na jejich konci tu a tam zasvitly stříbřité tvary nějaké sochy nebo vodotrysku.

Isabella a Sigognac vystoupili po schodišti a okouzlení krásou té noci několikrát přešli po terase, než se odebrali do pokojů. Poněvadž to bylo na otevřeném místě a v dohledu ze zámku, ctnost mladé herečky nebyla tou noční procházkou nijak zneklidněna. Ostatně baronova plachost jí dávala jistotu, a třebaže hrála úlohy naivky, tolik věděla o věcech lásky, že znamením opravdového zalíbení je úcta. Sigognac jí sice neučinil formální vyznání, ale ona cítila, že je milována, a neobávala se, že by ji zarmoutil pokusem o její čest.

V těch rozkošných rozpacích začínající lásky se mladá dvojice co nejtěsněji vedle sebe procházela v opuštěném parku a oba si vzájemně říkali jen docela bezvýznamné věci. Kdo by je špehoval, byl by překvapen, že slyší pouze neurčité věty, nicotné poznámky, pravšední otázky a odpovědi. Slova neprozrazovala žádné tajemství, ale zachvění hlasu, dojatý přízvuk, zámlky, tichý a důvěrný tón rozmluvy jasně ukazovaly, čím jsou jejich duše zaujaty.

Yolandin pokoj byl vedle bytu markýzina a obrácen do parku, a když komorné krásnou slečnu odstrojily, vyhlédla roztržité oknem na měsíční svit nad velikými stromy a uviděla na terase Isabellu a Sigognaca, jak se tam procházejí bez jiného doprovodu kromě svých stínů.

Povýšená Yolanda, pyšná jako pravá bohyně, zajisté měla jen pohrdání pro chudého barona Sigognaca, kolem něhož se občas

přehnal na lovu a jež nedávno skoro napadla urážkou; ale to se jí nelíbilo, že se jí prochází pod oknem s mladou ženou, s níž jistě mluví o lásce. Nepřipouštěla, že je tak možno strásti se její svrchovanosti. Každý měl jen mlčky pro ni zmírat.

Ulehla ve velmi špatné náladě a dalo jí to dost práce, než usnula; ta zamilovaná dvojice pronásledovala její představivost.

Sigognac dovedl Isabellu k jejímu pokoji, a když se vracel do svého, zahlédl vzadu na chodbě tajemnou postavu, zahalenou v plášti neurčité barvy, jehož cíp zakrýval obličej až po oči; klobouk stažený do čela zakrýval rysy tak, jako by to byla maska. Když tudy šli Isabella s baronem, přitiskla se ta postava co nejtěsněji ke zdi; nebyl to nikdo z herců, ti už byli na svých pokojích. Tyran byl vyšší, Pedant byl tlustší, Leandr pružnější, nevypadalo to ani na Scapina, ani na Matamora, kterého ostatně by snadno byl poznal podle strašné vychrtlosti, kterou ani nejširší plášť nemohl zakrýt.

Sigognac se nechtěl ukázat zvědavý a obtěžovat neznámého a vešel tedy spěšně do svého příbytku, nicméně povšiml si, že dveře gobelinového pokoje, kde bydlila Zerbina, byly malinko pootevřeny, jako v očekávání návštěvníka, který nechce být slyšen.

Když za sebou zavřel, skoro nepostřehnutelné našlapování střevíců a slabé zaskřípění opatrně zastrkované závory mu ohlásily, že ten noční tulák, tak pečlivě zahalený v plášti, došel na pravé místo.

Asi hodinu potom otevřel tichounce dveře Leandr, podíval se, je-li chodba prázdná, a pokládaje své kroky jako cikánka při tanci na vejcích, šel ke schodišti a po něm dolů lehčeji a tišeji než přízraky ve strašidelném zámku, proběhl stínem podél stěn a zamířil parkem k houštině nebo k plácku mezi stromy, v jehož středu stála soška diskrétního Amorka s prstíkem na rtech. Na tom místě, bezpochyby předem určeném, se Leandr zastavil a vypadalo to, že někoho čeká.

Řekli jsme, že Leandr si vyložil ve svůj prospěch úsměv, s nímž paní de Bruyères přijala jeho poklonu, a že se odvážil napsat markýze dopis, jež Johanka, svedena několika pistolemi, měla tajně položit na toaletní stůl své paní.

Tento dopis zněl takto, a my jej opisujeme, abychom vám dali

představu, jakého slohu Leandr používal při svádění velkých dam, v čemž, jak říkal, byl vynikající:

„Paní, nebo mnohem spíše bohyně krásy, přičtete pouze svým neporovnatelným půvabům tu nepřijemnost, kterou Vám přivodily. To ony mě svou skvělostí nutí, abych vystoupil ze stínu, kde jsem měl zůstat v zasutí, a abych se přiblížil k jejich světlu, jako delfini vyplouvají z hloubi Oceánu k záři, kterou vrhají svítilny rybářů, třebaže tam mají najít nelítostnou smrt a zahynout ostrými hroty harpun. Víím příliš dobře, že zbarvím vlny svou krví, ale protože tak jako tak nemohu žít, je mi lhostejno, že zemřu. Je to prazvláštní smělost, že vznáším takovou žádost, na jakou mají nárok jen polobozi, aby se mi dostalo aspoň osudné rány z vaší ruky. Odvažuji se toho, poněvadž předem už zoufám, nemůže se mi tedy stát nic horšího a raději snesu Váš hněv než Vaše pohrdání nebo opovržení. Abyste mohla dát ránu z milosti, musíte na oběť pohlédnout, a já, vypouštěje ducha pod Vaší krutostí, budu mít aspoň to nanejvýš sladké vědomí, že jsem byl upozorován. Ano, miluji Vás, paní, a je-li to zločin, vůbec se z něho nekají. I Bůh strpí, abychom se mu klaněli; hvězdy shovívavě snášejí obdiv prostého pastýře; je to osud každé vysoké dokonalosti, jako je Vaše, že ji mohou milovat jen tvorové nižší, poněvadž na zemi sobě nic rovného nemá; sotva na nebesích by se taková našla. A já, žel, jsem jenom ubohý venkovský herec, leč i kdybych byl snad vévoda nebo princ všemi dary štěstěny zahrnutý, má hlava by nedosahovala ani k Vaším nožkám a stejně by byla mezi Vaší skvělostí a mou nicotou taková vzdálenost, jako je mezi vrcholkem a propastí. Abyste Vy k sobě zvedla kterékoli srdce, musíte se vždy k němu sklonit. Mé srdce, to si troufám říci, paní, je hrdé i něžné, a kdo by je neodvrhl, našel by v něm tu nejžhavější lásku i nejdokonalejší něhu; a naprostou úctu a bezmeznou oddanost. Ostatně kdyby se mi mělo dostat takové blaženosti, Vaše blahosklonnost by třebaž ani se nesnížila tolik, jak si představujete. Třebaže nepřízeň osudu a žárlivá mstivost jednoho velmože mě přivedla až do těch konců, že se ukrývám v divadle pod maskami úloh, nejsem nikterak takového rodu, za nějž by se bylo stydět. Kdybych se mohl odvážit porušit tajemství, jež mi uklá-

dají státní důvody, viděla byste, že v mých žilách koluje velmi znamenitá krev. Kdo by mě miloval, nezahodil by se. Ale už jsem řekl příliš. Budu vždy jenom nejpokornější a nejoddanější z Vašich služebníků, i kdyby, jak se stává při rozuzlení tragédií, celý svět mě zdravil jako královského syna. Kéž mi aspoň nepatrné znaménko dá najevo, že má smělost nevzbudila ve Vás příliš pohrdavý hněv, a já bez lítosti vypustím duši, spálen Vašima očima, na planoucí hranici své lásky.“

Co by byla odpověděla markýza na tento žhavý list, který byl možná už nejednou poslán? Abychom to věděli, musili bychom do hloubi znát ženské srdce. Bohužel, dopis na její adresu nedošel. Leandr měl zaujetí pouze pro velké dámy, nevšímal si vůbec subret a nebyl k nim nijak galantní. V tom si počínal nesprávně, protože subrety často zmohou dost u svých paní. Kdyby byl své pistole doprovodil několika hubičkami a škádlením, Johanka by byla uspokojena ve své ješitnosti komorné, která bývá právě taková jako ješitnost královnina, a byla by s větší horlivostí a věrností vykonala své poslání.

Avšak ona držela Leandrův dopis nedbale v ruce, když ji potkal markýz; ten sice už z povahy nebyl nijak zvědavý manžel, ale přece jen tak mimochodem se jí zeptal, co to nese za papír.

„Oh! nic zvláštního,“ odpověděla, „lísteček pro paní markýzu od pana Leandra.“

„Od Leandra, toho prvního milovníka, který hraje nápadníka v *Rodomontádách kapitána Matamora!* Co ten může psát mé ženě? Nejspíš ji žádá o nějaký dar.“

„To se mi nezdá,“ odpověděla mstivě komorná; „když mi to psaníčko dával, vzdychal a obracel oči jako zamilovaný až po uši.“

„Dej sem ten dopis,“ řekl markýz, „odpovím na něj sám. Neříkej nic markýze. Ti komedianti jsou někdy dotěrní, jsou zkaženi naší shovívavostí a nedovedou se držet na svém místě.“

Vskutku také markýz, který se rád pobavil, napsal Leandrovi odpověď ve stejném slohu velkopanským písmem na papíře navoněném pižmem a zapečetil ji voňavým španělským voskem a roztodivným erbem, aby tak toho ubožáka udržel v milostném šálení.

Když se Leandr po představení vrátil do pokoje, našel na stole na nápadném místě dopis, který tam položila tajemná ruka, s touto adresou: »Panu Leandrovi.« Otevřel jej, štěstím celý rozechvělý, a četl tyto řádky:

„Jak říkáte až příliš dobře pro můj klid, bohyně mohou milovat jenom smrtelníky. V jedenáct hodin, až na zemi všechno bude spát, aby se nemusila obávat nediskrétních lidských zraků, opustí Luna nebesa a sestoupí k pastýři Endymionovi. Nebude to na hoře Latmus, ale v parku u sošky diskrétního Amora, tam ať krásný pastýř podřimuje, aby ušetřil stud nesmrtelné, která přijde bez doprovodu nymf, zahalena oblakem a bez svých stříbrných paprsků.“

Ponecháme vám, abyste si představili, jaká bláznivá radost zaplavila srdce Leandrovo při čtení tohoto lístku, který překonal i jeho nejdomyšlivější naděje. Vylil si na hlavu a na ruce celou lahvičku esence, rozžvýkal muškát, aby měl svěží dech, vyčistil si zuby, načechral kadeře, aby se pěkně kroutily, a odebral se do parku na označené místo, kde jsme ho zatím nechali trčet v očekávání, abychom vám toto mohli povědět.

Z horečného čekání a také z nočního chladna dostal třesavku. Chvěl se, když jen spadl list, a při nejmenším šumu napíнал sluch, vycvičený, aby uměl v letu zachytit zašeptání napovědy. Zdálo se mu, že zaskřípění písku pod jeho nohou dělá ohromný rámus, který musí být slyšet až do zámku. Ač se tomu bránil, přepadla ho posvátná lesní hrůza a velké černé stromy zneklidňovaly jeho obrazotvornost. Neměl právě strach, ale jeho představy se dostaly na dost pochmurnou cestu. Markýza se poněkud opozdila, Luna nechávala Endymiona příliš dlouho s nohama v rose.

V jisté chvíli se mu zdálo, že zaslechl praskot suché větve pod dost těžkým krokem. To nemohl být krok bohyně. Bohyně sklouznou po paprsku a dotknou se země, aniž by ohnuly stéblo trávy.

»Nespíš-li si markýza, najde tu místo žhavého milence jen strnulého milovníka,« pomyslil si Leandr; »takové čekání, při němž člověk prokřehne, není vůbec na prospěch hrdinským výkonům na Cythere.« Dospěl právě tak daleko ve svých úvahách, když ze stromové a za podstavcem sochy se vynořily čtyři masívní

stíny a všechny naráz k němu přiskočily. Dva z těch stínů, což byla těla lokajů ve službách markýza de Bruyères a velkých darebů, uchopili herce za ruce a drželi ho jako zajatce, který má být svázán, a druzí dva jej začali pěkně v rytmu mlátit holemi. Rány mu duněly na hřbetě jako kladivo na kovadlině. Ubohý bičovaný nechtěl křičet, aby nepřivolal lidi a neprozradil svou nehodu, a tak hrdinsky snášel svou bolest. Ani Mucius Scaevola se jistě nedržel lépe, když měl ruku v plameni, než Leandr pod ranami holí.

Když bylo trestu dost, pustili čtyři katani svou oběť, hluboce se mu uklonili a bez jediného slova zmizeli.

Jaký to hanebný pád! Hlouběji nespadl ani Ikar, když sletěl s výše nebes. Potlučen, rozbit, rozlámán doklopýtal Leandr do zámku, celý shrbený a ohmatávaje si žebra; ale jeho ješitnost byla taková, že mu ani nenapadlo, že by byl oklamán. Říkal si, že markýzu nejspíš vyšpehoval žárlivý manžel, sledoval ji a zadržel, než došla na dostaveníčko, a potom s dýkou na hrdle ji přinutil, aby všechno přiznala. Představoval si ji, jak klečí s rozčuchanými vlasy a prosí o milost zlostí běsnícího markýze, jak prolévá hojné slzy a slibuje, že v budoucnosti bude lépe odolávat nástrahám svého srdce. Byl celý zchromený bitím, ale litoval ji, že se k vůli němu vydala v takové nebezpečí, nemaje tušení, že ona o té příhodě neví a v té chvíli poklidně odpočívá v příkrývkách z holandského plátna, vyhřátých santalovým dřevem a skořicí.

Když procházel chodbou, stala se Leandrovi ta nepříjemnost, že zahlédl Scapina, kterak vystrkuje hlavu škvírou v pootevřených dveřích a zlomyslně se šklebí. Vzpřímil se, jak jen to dokázal, ale ta zlolajná hlava zůstala, jak byla.

Nazítří se divadelní společnost přichystala k odjezdu. Nechali tu volský povoz jako příliš pomalý a Tyran, jemuž markýz štědře zaplatil, najal pro svou tlupu a zavazadla velký kočár se čtyřspřežím. Leandr a Zerbina vstali pozdě, z příčin, které nemusíme blíže vypisovat, jenže on vypadal bolavě a žalostně, třebaže se dost přemáhal; a ona zářila uspokojenou ctižádostí. Chovala se ke svým družkám dokonce jako hodná princezna, a což bylo vážné znamení, dueňa ji obskakovala s podlézavou uctivostí, jakou ještě nikdy neprojevila. Scapin, kterému nic neušlo, si všiml, že Zerbinino zavazadlo jakýmsi magickým kouzlem nabylo dvoj-

násobné váhy. Serafina se kousala do rtů a šeptala slovo „ta krea-
tura“. Subreta se tvářila, že to neslyší, jsouc v té chvíli spokojena
pokořením velké kokety.

Konečně povoz vyjel a herci opustili pohostinný zámek Bruyè-
res, čehož litovali všichni, až na Leandra. Tyran myslil na peníze,
které dostal; Pedant na výborná vína, jimiž se štědře napojil; Ma-
tamore na potlesk, jehož se mu bohatě dostalo; Zerbina na taftové
štůčky, na zlaté náhrdelníky a jiné dary; Sigognac a Isabella
myslili pouze na svou lásku, a spokojeni, že jsou spolu, ani se ne-
obrátili, aby ještě jednou zahlédli na obzoru modravé střechy a
červené zdi zámku.

NÁSLEDKY SNĚŽENÍ

Jak si můžete domyslit, herci byli spokojeni se svým pobytem na zámku Bruyères. Taková šťastná náhoda se jim často nepřihočila v jejich kočovném životě. Tyrán rozdělil peníze a každý s příjemnými pocity v prstech si pohrával několika těmi pistolemi na dně kapes, které byly zvyklé spíše na nestydatou prázdnotu. Zerbina, zářící tajuplnou a zadržovanou radostí, přijímala s dobrou náladou žertovné narážky přátel na moc jejích půvabů. Triumfovala a Serafina myslila, že z toho praskne zlostí. Pouze Leandr, dosud celý zničený nočním bitím, nezdál se účasten všeobecného rozjaření, třebaže se snažil usmívat, ale byl to úsměv pod psa, a jen tak, že při tom ukázal zuby, abychom tak řekli. Jeho pohyby byly strnulé a drncání vozu leckdy ho přimělo k výmluvné grimase. Když si myslil, že se naň nikdo nedívá, třel si dlaní ramena a záda. Ty zastřené manévry mohly snad pomýlit ostatní herce, ale neunikly uštěpačnému pozorování Scapinově, který byl stále na číhané na nehody Leandrový, poněvadž jeho samolibost mu byla nanejvýš nesnesitelná.

Drcnutí kola o dost velký kámen, jež kočí včas neviděl, vyrazilo milovníkovi pořádné „jej!“ z leknutí a bolesti a Scapin na to navázal rozmluvu, tváře se, jako by jej litoval.

„Ubohý Leandře, proč tak sténáš a naříkáš? Vypadáš úplně rozbitý jako rytíř Smutné Postavy, když docela nahý dělal kotrmelce na Sieře Moreně z milostného pokání a napodobil tak Amadise na Chudé Skále. Člověk by řekl, že jsi měl lože ze zkřížených holí, a nikoli z heboučkových matrací s prošíványými příkrývkami, s pod-

hlavníky a polštářky, zkrátka lože spíše na polámání údů než na odpočinutí. Tak sklesle vypadáš a pleť máš nemocnou a kruhy pod očima. Z toho všeho vysvítá, že pan Morfeus tě dnes v noci nenavštívil.“

„Morfeus třeba zůstal ve své jeskyni, zato malý bůžek Kupido je noční tulák, který nepotřebuje lucernu, aby našel určité dveře na chodbě,“ odpověděl Leandr, doufaje, že odvede podezření svého nepřítele Scapina.

„Já jsem jen sluha z komedií a nemám žádnou zkušenost v galantních věcech; ale tolik vím a přece jen mi není neznámo, že bůh Kupido, aspoň podle básníků a romanopisců, používá šípů, když se někomu dostane na kůži, a nikoli dřeva svého luku.“

„Co tím chceš říci?“ rychle ho přerušil Leandr, zneklidněn tím, kam zavedly rozmluvu ty mytologické jemnosti a vývody.

„Nic, leda to, že na krku, kousek nad klíční kostí, třebaže se snažíš to zakrýt kapesníkem, máš černou podlitinu, která zítra bude modrá, pozítří zelená a potom žlutá, než zase zmizí v přírodní barvě, podlitinu, která zatraceně vypadá jako podpis holí na teletině nebo na velínu, máš-li tohle slovo raději.“

„Nejspíš,“ odpověděl Leandr, který byl bledý a teď zčervenal až po uši, „to nejspíš nějaká mrtvá kráska, která za života byla do mne zamilována, přišla mě ve snách políbit, když jsem spal. Polibky zemřelých, jak to každý ví, vtiskují na těle modřiny, kterým se při probuzení díváme.“

„Ta zesnulá a přízračná kráska přišla vskutku vhod,“ odpověděl Scapin, „ale já bych byl přísahal, že to šťavnaté políbení ti vlepilo zelené dřevo.“

„Vy zlovolný vtipálku a ploditeli špatných žertů,“ řekl Leandr, „doháníte mou skromnost do krajností. Já ohleduplně dávám na účet mrtvých, k čemu by se lepším právem mohly hlásit živé. Děláte sice ze sebe nevědomého a tupohlavého, ale jistě jste slyšel o těch milých znamencích, skvrnách, modřinách, známkách zubů, které jsou památkou na to, jak milenci spolu bláznivě dováděli?“

„*Memorem dentem notam*,“ přerušil je Pedant, šťastný, že může citovat Horáce.

„Ten výklad se mi zdá rozumný,“ odpověděl Scapin, „a opírá se o náležitou autoritu. Avšak ta známka je tak dlouhá, že ta noční

kráska, ať mrtvá nebo živá, musila mít v ústech ten jediný zub, který si Forkyady půjčovaly jedna druhé.“

K zuřivosti rozhořčený Leandr se chtěl vrhnout na Scapina a dát mu pěstí, ale baštonáda se mu hned tak živě připomněla v rozbolavených žebrech a v zádech pruhovaných jako zebra, že se hned zase usadil, odkládaje pomstu na lepší časy. Tyran a Pedant, zvyklí na takové hádky, při kterých se vždy bavili, se jali je smiřovat. Scapin přislíbil, že už nikdy nebude na takové věci dělat nárážky. „Vymýtím,“ řekl, „ze své řeči dřevo jakéhokoli druhu, dřevo oloupané, dřevo plaňkové, dřevo ohýbané i sladké dřevo.“

Za této zvláštní potyčky vůz stále jel a tak se brzy dostali na rozcestí. Tam se na drnovém pahrbku tyčil hrubě tesaný kříž ze dřeva rozpukaného sluncem a deštěm, s přibitým Kristem, kterému ulomená ruka pochmurně visela na rezavém hřebíku. Kříž označoval rozvětvení čtyř cest.

Na křižovatce se zastavila skupina dvou mužů a tří mul, jako by čekala na někoho, kdo tudy má jít. Jedna mula jako v netrpělivosti z toho zastavení potřásala hlavou, vyšňořenou chocholy a třepečky všech barev, a stříbrně cinkala zvonečky. Ačkoli kožené, ozdobně prošíváné klapky jí zabraňovaly v pohledu vpravo a vlevo, ucítila, že se blíží vůz. Projevovala nepokojnou zvědavost záchvěvy dlouhých uší a ohrnujíc pysky ukazovala zuby.

„Plukovnice hýbá kornouty a ukazuje dásně,“ řekl jeden z těch mužů, „vůz nebude už daleko.“

A vskutku, kočár s herci dojížděl k rozcestí. Zerbina, sedící vpředu, rychle pohlédla na skupinu zvířat a mužů a zdálo se, že jejich přítomnost na tom místě ji nepřekvapuje.

„Hrome, to je galantní příprěž,“ povídá Tyran, „takové krásné španělské muly, ty uběhnou svých patnáct i dvacet mil za den. Kdybychom takové měli, byli bychom brzy v Paříži. Ale na kterého dábla tu čekají? To je jistě příprěž pro nějakého velmože.“

„Kdepak,“ řekla Dueña, „mula má na postroji polštářky a příkrývky jako pro ženu.“

„Tak se tu připravuje únos,“ řekl Tyran, „ti dva podkoní v šedé livreji vypadají hodně tajemně.“

„To je možné,“ řekla Zerbina s dvojsmyslným úsměvem a výrazem.

„Snad je ta dáma mezi námi?“ řekl Scapin; „jeden podkoní jde k našemu vozu, jako by chtěl vyjednávat, než užije násilí.“

„Oh! toho nebude třeba,“ ušklíbla se Serafina a podívala se s pohrdáním na subretu, což ta snesla s klidnou nestoudností; „jsou i tak ochotné ženské, že samy skočí únosci do náruče.“

„Každé se nepodaří, aby byla unesena,“ odpověděla subreta, „to nestačí jen chtít, to je třeba také se líbit.“

Rozmluva uvízla zde, když podkoní dal kočímu znamení, aby zastavil, a potom s čepicí v ruce se ptal, je-li ve voze slečna Zerbina.

Zerbina, živá a hbitá jako užovka, vystrčila tmavou hlavičku ze záclonky a sama odpověděla na dotaz; potom seskočila na zem.

„Slečno, jsem vám k službám,“ řekl podkoní galantně a uctivě.

Subreta si natrásla sukně, přejela prstem kolem živůtku, jako by si chtěla uvolnit hrud, obrátila se k hercům a pronesla k nim bez rozpaků tento malý proslov:

„Drazí přátelé, odpusťte mi, že vás takto opouštím. Někdy Příležitost vám strčí chumáč svých vlasů rovnou pod ruku a je tak výhodná, že by to byla čirá pošetilost nechytit se jí plnou hrstí; taková už se nevrací. Štěstěna mi až dosud ukazovala jen kyselou a mrzutou tvář, zato teď se na mne milostivě usmála. Využívám její blahosklonnosti, však ta bezpochyby zase pomine. Při svém skromném postavení subrety mohla jsem se ohlížet jen po Mascarrillech nebo Scapinech. Dvořili se mi jen sluhové, kdežto páni se milovali s Lucindami, Leonorami a Isabellami. Sotvaže ráčili tak mimochodem vzít mě za bradu a přidat polibek na tvář ke stříbrnému půltolaru, který mi strkali do kapsičky u zástěry. Našel se smrtelník s lepším vkusem, který si pomyslel, že mimo jeviště je subreta tak dobrá jako dáma, a poněvadž má úloha Zerbiny nevyžaduje ode mne přespříliš přísnou ctnost, měla jsem za to, že nemusím přivádět k zoufalství toho galantního muže, kterého můj odjezd velmi mrzel. Nechte mě tedy, abych si vzala z vozu svá zavazadla, a buďte sbohem. Jednoho dne se s vámi v Paříži opět shledám, protože jsem herečka tělem i duší a divadlu jsem nikdy nebyla nadlouho nevěrná.“

Muži vzali Zerbiny kufry a v rovnováze je připevnili na mulu se soumarským sedlem. Podkoní podržel subretě nohu a ona vy-

skočila na Plukovníci tak lehounce, jako by byla studovala krasojízdu v akademické jízdárně, pak udeřila patou svého oře do boku a vzdálila se, malinko pokynuvši rukou svým přátelům.

„Mnoho štěstí, Zerbino,“ volali herci, s výjimkou Serafíny, kterou ještě držela mstivě závistivá nálada.

„To je mrzutá věc,“ řekl Tyran, byl bych si rád zachoval tuto znamenitou subretu; ale vždyť ona neměla jiné odměny kromě své fantazie. Budeme musít předělat úlohy subrety na úlohy dueni nebo gardedámy, a ty nejsou tak líbivé jako šibalská tvářička; ale dáma Leonarda je rozená komička a na prknech je doma. Nějak se z toho dostaneme.“

Kočár jel opravdu rychleji než volský povoz. Projížděli krajinou, která se už v ničem nepodobala landám. Místo bílých písků byla tu červenavá půda, poskytující rostlinstvu více živných šťav. Tu a tam se vynořovaly kamenné domy, ukazující na jakýsi blahobyť, kolem nich byly zahrady, uzavřené živými ploty, s listím už opadálým, avšak s červenajícími plody divokého šípku a s modravými trnkami. Podél cesty stály mohutné kmeny pěkně rostlých stromů a rozpínaly silné větve, jejichž zežloutlé listí leželo kolem v trávě nebo v rozmarném větříku poletovalo před Isabellou a Sigognacem, kteří, unaveni nucenou pózou, již si ukládali ve voze, rozhodli se oddechnout si malou pěší procházkou. Matamore to udělal už před nimi a v zarudlém soumraku bylo vidět na hřebenu vyvýšeniny temné obrysy jeho vychrtlé kostry, která zdálky vypadala jako nabodnuta na jeho rapír.

„Jak je to možné,“ řekl Sigognac při chůzi Isabelle, „že vy, která máte všechny způsoby slečny z vysokého rodu, jak skromným chováním, tak moudrou řečí a dobrou volbou slov, jak jen je možné, že jste se tak přimkla k této tlupě potulných herců, kteří jsou jistě dobří lidé, ale zdaleka nejsou vašeho druhu a těch vlastností, jaké máte vy?“

„Nesmíte,“ odpověděla Isabella, „pro nějaký ten půvab, který na mně vidíte, hledat ve mně nešťastnou princeznu nebo královnu, která byla vyhnána ze svého království a je teď odkázána na tu ubohou možnost vydělávat si živobytí na prknech. Má historka je docela prostá, a protože můj život vás trochu snad zajímá, budu vám ji vypravovat. Vůbec jsem nebyla přivedena do toho stavu

osudovými katastrofami, neslýchanými pohromami nebo románovým dobrodružstvím, nýbrž jsem se v něm narodila, jsem, jak se říká, dítě narozené na prknech. Mým rodištěm byl Thespidův vůz a také mým bludným kořením. Má matka hrála tragické princezny, byla to velmi krásná žena. Brala své úlohy vážně a ani mimo jeviště nechtěla slyšet než o králich, knížatech, vévodech a jiných velmožích, považujíc své pozlátkové korunky a svá žezla z pozlaceného dřeva za opravdové. Když odcházela za kulisy, nesla tak majestátně falešný samet svých rób, že to vypadalo, jako by měla na sobě purpur a pravou vlečku královského pláště. Při této pýše zatvrzele zavírala uši všem těm vyznáním, prosbám a slibům hejsků, kteří vždy poletují kolem hereček jako motýli kolem svíčky. Dokonce jednou večer, když jeden švihák si chtěl příliš dovolovat, vstala ve svém loži a zvolala jako pravá Thomyris, královna skytská: »Stráže! Chopte se ho!« tak panovačným tónem, pohrdavým a slavnostním, že galán zcela zakřiknutý se vytratil strachy, neodvažuje se hnát věci dále. A tato její pýcha a odmítavost, zvláštní u herečky, která je vždy podezírána z lehkých mravů, donesly se k sluchu vznešeného a mocného knížete, shledal je po svém vkusu a řekl si, že toto zhrdání světskou sprostotou může pocházet jen z ušlechtilé duše. Poněvadž jeho postavení ve společnosti se rovnalo jejímu postavení královny na jevišti, byl přijat milostivěji a méně přísným okem. Byl mladý, krásný, pěkně mluvil, uměl naléhat a měl velkou přednost skutečné urozenosti. Co vám mám říci více? Královna tentokrát nezavolala stráže a ve mně vidíte plod této lásky.“

„To,“ řekl galantně Sigognac, „dokonale vysvětluje nedostížné kouzlo, jež vás zdobí. Knížecí krev koluje ve vašich žilách. Skoro jsem to uhodl!“

„Tento poměr,“ pokračovala Isabella, „trval déle, než je obvyklé u divadelních pletek. Kníže našel u mé matky věrnost, jež pramenila z hrdosti i z lásky a jež se nemohla nikdy změnit. Na neštěstí státní důvody všechno zkřížily; on musil do válek a s dalekými poselstvími. Rodina jeho jménem sjednala vznešený sňatek. Vzдорoval, jak mohl, ale musil se podvolit, neboť neměl právo porušit z milostného rozmaru dlouhou posloupanost předků, jež sahala až ke Karlu Velikému, a udělat konec tomu slavnému

rodu. Když se rozchod stal nutným, nabízeli mé matce značné obnosy, aby jí to osladili a aby byla zaopatřena a měla na mou výživu a výchovu. Ale ona o tom nechtěla ani slyšet, říkala, že nepřijme peněženku bez srdce a že jí bude milejší, aby kníže byl vděčný jí, než aby ona vděčila jemu; neboť ve své svrchovaně šlechetné štědrosti mu dala to, co on jí nemohl nikdy vrátit. »Nic předtím, nic potom«, bylo její heslo. Vykonávala tedy dál své řemeslo tragické princezny, ale se smrtí v duši, a od té doby už jenom chřadla, až do svého skonu, který na sebe nedal dlouho čekat. Byla jsem tehdy děvčátko sedmi nebo osmileté. Hrávala jsem děti a amorky a jiné drobné role, přiměřené mému vzrůstu a chápání. Matčina smrt mi způsobila hoře nad mé síly a pamatuji se, že toho dne mi musili našlehat, aby mě přinutili hrát dcerku Medeinu. Potom se ta velká žalost utišila, však mě také herci a herečky hýčkali a rozmazlovali jako o závod a dávali mi do košíčku vždy nějaké mlsky. Pedant, který byl v naší tlupě a už tehdy se mi zdál tak starý a vrásčitý jako dnes, se o mne zajímal, naučil mě recitovat, učil mě harmonii a rytmu a jak mluvit a poslouchat, učil mě pózám, gestům a jak se tvářit, aby to odpovídalo mluvenému slovu, a učil mě všem tajemstvím toho umění, v němž on je vynikající, třebaže je venkovským hercem, protože má studia; býval kolejním regentem, ale byl vyhnán pro nepolepšitelné opilství.

V té zdánlivé nepořádnosti potulného života jsem žila nevinná a čistá, vždyť pro své druhy, kteří mě znali od kolébky, jsem byla sestřičkou nebo dcerkou, a hejsky, ty jsem chladnou tvář, přísnou a odměřenou, dovedla držet v patřičné vzdálenosti, zkrátka i mimo jeviště jsem zůstávala u své úlohy naivky, bez pokrytectví a falešného studu.“

Tak za chůze vypravovala Isabella okouzlenému Sigognacovi historii svého života a své příhody.

„A jméno toho velmože,“ ptal se Sigognac, „to znáte, nebo jste je zapoměla?“

„Bylo by nejspíš nebezpečné pro můj klid, abych je vyslovila,“ odpověděla Isabella, „ale zůstalo vryto v mé paměti.“

„Máte nějaký důkaz milostného vztahu vaší matky?“

„Mám pečetičko s jeho erbem,“ řekla Isabella, „to je jediný skvost od něho, který si matka nechala, pro jeho vzácnost a heral-

dický význam, který odsunoval myšlenku na jeho hmotnou cenu, a může-li vás to zajímat, jednoho dne vám je ukážu.“

Bylo by příliš únavné sledovat den za dnem vůz komiků, tím spíše, že cesta probíhala po malých etapách, bez příhod, které by si zasloužily zaznamenání. Vynecháme tedy několik dní a ocitneme se v okolí Poitiers. Příjmy nebyly valné a na tlupu dolehly tvrdé časy. Peníze od markýze de Bruyères se rozprchly a došlo i na pár pistolí Sigognacových, který při své citlivosti by byl nenesl, aby v mezích svých skromných prostředků nevypomohl přátelům v úzkých. Vůz, který při odjezdu táhla čtyři silná zvířata, měl teď už jen jednoho koně, a jakého koně! ubohou herku, která vypadala, jako by žrala nikoli seno a oves, ale obruče, tak jí vystupovala žebra. Kyčelní kosti jí trčely nahoru a ochablé svaly na stehnech visely ve splasklých záhybech. Dole na nohách se zježenými dlouhými chlupy měla boule. Na krku, otláčeném od chomoutu, z něhož všechna vycpávka vylezla, zely krvácející odřeniny, a ubohé zvíře mělo nadto zadek rozšlehaný bičem. Jeho hlava byla celá báseň melancholie a utrpení. Nad očima měla hluboké propadliny, jako by je vykrojil skalpel. Modravé zřítelnice měly chmurný, rezignovaný a zamyšlený pohled přetíženého zvířete. Smutně z nich mluvila lhostejnost i k ranám, protože ten kůň si byl vědom marnosti každého úsilí, a ani povzbuzení řemínkem nemohlo už z něho dostat jiskru života. Schlíplé uši, z nichž jedno bylo na špičce roztrženo, mu uboze visely po stranách a svým kýváním skandovaly nerovnoměrný rytmus jízdy vozu. Chumáč zíní, kdysi bílých, teď žlutých, se zapletl nahoře do ohlávky, jejíž řemení drželo na kostnatých vyčnělinách vychrtlé hlavy. Chrupavky chřípí se potily obtížným dýcháním a unavené koutky pysků byly rozmrzele svěšeny.

Po bílé srsti s rezavými skvrnami mu tekla pot v praménkách jako déšť po kamenné zdi, slepoval pod břichem chumáče chlupů, pomácel dolní končetiny a smísl se na nich s prachem v ohavný škraloup. Nebylo podívané žalostnější a kůň, na němž sedí Smrt v Apokalypse, by se byl zdál bujným ořem do turnajů vedle tohoto zuboženého a nešťastného zvířete, jež vypadalo, jako by se mělo při každém kroku rozlámat, a jež svým bolestným okem

jako by žadonilo o ránu z milosti od pohodného. Začínala už zima a kůň šel v páře, jež se mu valila z boků a chřípí.

Ve voze byly jen tři ženy. Muži šli pěšky, aby nepřetěžovali to smutné dobytče, kterému snadno stačili a dokonce je i snadno předběhli. Všichni mlčeli, poněvadž mluvit by mohli jen o věcech nepřijemných, a kráčeli ojedinele, halíce se do plášťů, jak nejlépe mohli.

Sigognac skoro ztrácel odvalu a ptal se, zda nebylo lépe zůstat na chatrném hrádku po otcích a ve zdraví tam zemřít hladu v tichu a samotě vedle svého zvětralého erbu, než takto běhat nazdařbůh po cestách a necestách se šmírou.

Mysлил na dobráka Petra, na Bayarda, na Mirauta a na Belzebuba, na ty věrné druhy svých žalů. Ať dělal co dělal, srdce se mu svíralo a z hrudi k hrdlu mu stoupalo to křečovitě chvění, které obvykle končí v pláči; ale jeden pohled na Isabellu, zachoulenou v plášti a sedící ve voze, stačil, aby ho zase vzpamatoval k odvaze. Mladá žena se na něho usmála; nezdálo se, že by ji ta bída trápila; v duši měla spokojenost, co záleželo na tělesném utrpení a námaze?

Krajina, kudy jeli, nebyla právě vhodná k tomu, aby rozptylovala melancholii. V popředí se kroutily křečovitě kostry několika starých pokroucených jilmů, kymácejících se ve větru a s uraženými vršky, jejichž černé, fantasticky pokroucené větve se rýsovaly na žlutošedém nebi, nízkém a plném sněhu, jímž pronikalo jen sinavé světlo; dál potom se prostíraly pláně bez rostlinstva, na obzoru ohraničené lysými vrchy nebo hradbami rezavých lesů. Jen tu a tam jako skvrnu křídou bylo vidět nějakou chatrč mezi titěrnými plaňkami plotu a nad ní lehkou spirálu dýmu. Potoční úžlabina tu rozbrázdila půdu jako dlouhá jizva. Na jaře mohla ta krajina v oděvu zeleně vypadat přívětivě, ale v šedivé zimní livreji ukazovala očím pouze jednotvárnost, chudobu a smutek. Čas od času tudy prošel vychrtlý a otrhaný venkovan nebo nějaká stařená, shrbená pod otýpkou suchého chrastí, a ti tu pustinu nikterak neoživil; naopak, ještě zdůraznili její opuštěnost. Jejimi pravými obyvatelkami se zdály straky, poskakující po hnědé zemi s ocasy trčícími na zadečku jako zavřené vějíře. Ty se rozpovídaly při spatření vozu, jako by si sdělovaly své názory o hercích, a posměš-

ně se před nimi vrtěly jako praví zlí ptáci bez srdce, bez citu k bídě toho ubohého světa.

Foukal ostrý severní vítr, lepil hercům tenké pláště na tělo a svými prokřehkými prsty je sekal přes obličej. K víření větru se brzy přidaly velké sněhové vločky, stoupaly, klesaly a křižovaly se, nemohouce najít cestu na zem nebo kam by se zavěsily, tak ostrá začala fujavice. A potom zhoustly až do bílého šera, takže chodci viděli jen na pár kroků. V tom stříbřitém hemžení i nejbližší věci ztrácely svou skutečnou podobu a nebylo je už možno rozeznat.

„Vypadá to tak,“ řekl Pedant, který kráčel za vozem, aby se aspoň trochu kryl, „že nebeská hospodyně tam nahoře škubá husy a sype to na nás ze zástěry. Raději bych viděl husí maso a věru bych k tomu nepotřeboval ani citrón a koření.“

„Nemusila by být ani sůl,“ odpověděl Tyran, „vždyť můj žaludek už se ani nepamatuje na tu omeletu, co jsme dělali z vajec, která už pípala, když jsme je rozbíjeli o okraj kamen. A tu jsem spořádal a vtipkoval jsem, že mám snídani, třebaže z ní čouhaly zobáčky.“

Sigognac se rovněž uchýlil za povoz a Pedant mu řekl: „Je to hrozná nepohoda, pane barone, a já lituji, že vás musím vidět s námi v těchto špatných časech. Ale nesnáze zas pominou, a i když rychle nejedeme, přece jen se přibližujeme k Paříži.“

„Já nebyl vychován v žádném pohodlí,“ odpověděl Sigognac, „a trochu sněhových vloček mě nezalekne. Ale je mi líto těch ubohých žen, které při vši své křehkosti musí snášet námahu a nedostatek jako nějaký otrlý pocestný.“

„Ty jsou tomu dávno už zvyklé, a co by pro urozené dámy nebo měšťanky bylo tvrdé, to jim není vůbec za obtíž.“

Bouře se zhoršovala. Větrem hnaný sníh letěl při zemi v bílých vlnách a zarážel se jen o nějakou překážku za pahrbkem, za hromadou štěrku, za hradbou živého plotu, za náspem příkopu. Tam se hned hromadil se zázračnou rychlostí, až závěj v kaskádách překypěla na druhou stranu. Jindy se zas dostal do víru a jako trychtýř letěl k nebi a potom hustě padal dolů v chumáčcích, které bouře hned rozmetala. Stačilo několik minut a Isabella, Serafina a Leonarda byly pod pleskající plachtou poprášeny bíle, ačkoliv

se schoulily až dozadu ve voze a postavily před sebe ohradu z balíků.

Kůň, omámený tím bičováním sněhem a větrem, šel už jen s velkou obtíží. Supěl, boky se mu nadouvaly a kopyta mu klouzala při každém kroku. Tyran ho vzal za udidla, šel při něm a trochu ho podporoval svou mohutnou rukou. Pedant, Sigognac a Scapin tlačili za kola, Leandr práskal bičem, aby chudáka zvíře popohnal: udeřit je by byla čiročirá ukrutnost. Pokud jde o Matamora, ten zůstal někde vzadu, neboť jeho fenomenální hubenost mu bránila v chůzi, vítr jím cloumal, třebaže vzal kámen do každé ruky a do kapes si nacpal oblázky, aby se zatížil.

Sněhová bouře se nechtěla utišit, řádila čím dál tím více a zuřivě burácela v hromadách bílých vloček, které rozmetávala jako pěnu ve vlnách. Stala se tak prudkou, že herci, ačkoliv měli velmi naspěch, aby se dostali do vsi, byli nuceni zastavit vůz a postavit jej za vítr. Ubohá herka, která jej táhla, nemohla už dál; nohy jí tuhly, zpocenou a kouřící kůží jí škubalo chvění. Ještě trochu námahy a padne mrtva. Kapka krve se jí objevila na chřípí vytlačena z hrudi a na oční bulvě se ukázal skelný lesk.

Ve tmě je strašidelnost snadno pochopitelná. Temnoty rády v sobě chovají přízraky. Ale bílá hrůza je už méně rozumu přístupná. Nebylo nic tak chmurného jako postavení našich ubohých herců, bledých hladem, modrých zimou, oslepených sněhem a ztracených někde na silnici uprostřed závratného víru ledových zrněk, který je zahaloval ze všech stran. Všichni se shrnuli pod plachtu vozu, než přejde vichřice, a tiskli se jeden ke druhému, aby se navzájem zahřívali. Konečně uragán opadl a sníh, dosud visící v povětří, mohl méně bouřlivě padat na zemi. Kam oko dohlédlo, krajina zmizela pod stříbrným rubášem.

„Kde je Matamore?“ řekl Blazius, „snad ho vítr neodnesl na měsíc!“

„Opravdu,“ dodal Tyran, „není ho nikde vidět. Snad zalezl za dekoraci vzadu ve voze. Hej, Matamore! proklepej si uši, spíš-li, a ozvi se!“

Matamore nevydal ani hlásku. Za hromadou starých pláten se nic nehnulo.

„Matamore, hej!“ zaryčel znovu Tyran svým mohutným tra-

gickým hlasem a tónem, který by probudil Sedmispáče v jeskyni i jeho psa.

„My jsme ho neviděly,“ sdělovaly herečky, „sněhová chumele-
nice nás oslepovala a tak jsme se nijak zvlášť neznepokojovaly, že
tu není, myslily jsme, že je pár kroků od vozu.“

„Zatraceně!“ řekl Blazius, „to je zvláštní! jen aby se mu nestalo
neštěstí.“

„Nejspíš se za nejsilnější bouře,“ uvažoval Sigognac, „schoval
někde za strom a co nevidět nás dohoní.“

Rozhodli se počkat několik minut, a potom že ho půjdou hle-
dat. Nic se neobjevilo na cestě, a přece, ačkoli se už smrákalo, na
tom bělavém pozadí by bylo možno lidskou postavu rozeznat i na
větší vzdálenost. Nastávala noc, která v krátkých prosincových
dnech přichází tak rychle, ale nepřinesla úplnou tmou. Blyštění sně-
hu se docela nepoddalo temnotě nebe a jakýmsi bizarním zvratem
se zdálo, jako by světlo vycházelo ze země. Obzor se rýsoval bílý-
mi čarami a neztrácel se v dalekých průhledech. Pomoučňené stro-
my se kreslily jako to stromečkování, jímž mráz postříbřuje ta-
bulky v oknech, a s větví občas spadl chumáč sněhu jako stříbrná
slza s rubáše na černý čaloun stínu. Byla to podívaná plná smutku;
nějaký pes se dal do vytí a vyl do prázdna, jako by chtěl dát hlas
té opuštěnosti kraje a vyjádřit jeho kormutlivou melancholii.
Někdy se zdá, že příroda, unavena němotou, svěřuje své tajné
strasti žalostění větru nebo naříkání nějakého zvířete.

Však víme, jak chmurně působí v nočním tichu to zoufalé štěk-
nutí, jež se protáhne v zavytí a jež jako by ohlašovalo průvod pří-
zraků, lidskému oku neviditelných. Instinkt zvířete je ve styku
s duší věcí a tuší neštěstí a pláče nad ním, dříve než my o něm ví-
me. V tom vytí, promíšeném vzlyky, je hrůza z budoucnosti,
úzkost ze smrti a děs z nadpřirozeného. Ani ten nejstatečnější to
neslyší bez pohnutí a ten křik mu zježí vlasy jako dechnutí, o němž
mluví Job.

Vytí, zpočátku vzdálené, se přiblížilo a na planině bylo možno
rozeznat velkého černého psa. Seděl zadkem na sněhu a s čeni-
chem zvednutým k nebi jako by kloktal tím naříkavým žalováním.

„Chudáku našemu kamarádovi se něco musilo stát,“ vykřikl Ty-
ran, „to zatracené zvíře vyje jako na smrt.“

Ženy se srdcem sevřeným temnou předtuchou se zbožně pokřičovaly. Dobrá Isabella začala šeptat modlitbu.

„Čekat už nebudeme, musíme ho jít hledat,“ řekl Blazius, „půjdeme s lucernou, aby ho světlo vedlo jako Polárka, sešel-li s pravé cesty a bloudí po polích. Když cesta zapadne tím bílým rubášem sněhu, je snadno zabloudit.“

Křísil ocílkou a knot svíčky v břichu lucerny vrhal hned tenkými kostěnými tabulkami dost živou záři, aby ji bylo vidět zdaleka.

Tyran, Blazius a Sigognac šli hledat. Scapin a Leandr zůstali u vozu na stráži, a aby uklidnili ženy, znepokojené už tou příhodou. Na dovršení chmurnosti výjevu černý pes ustavičně zoufale vyl a vzdušné kočáry větru lomozily s temným burácením krajinou, jako by se v nich vozili duchové.

Bouře rozvála sních, takže smetla všechny stopy nebo nechala jen nejisté. Noc ostatně znesnadňovala hledání, a když Blazius přiblížil lucernu k zemi, našel často v bílém prachu hluboký otisk velké nohy Tyranovy, nikoli však šlépěje Matamorovy, který by ostatně tady nenechal po sobě větší stopu než pták.

Ušli tak asi čtvrt míle, zvedali stále lucernu, aby přivábili pohled ztraceného herce, a volali přitom z plných plic: „Matamore, Matamore, Matamore!“

Volali, jako za stara pozůstalí volávali zesnulé, než odešli z pohřebního místa, ale jen mlčení jim odpovídalo nebo vylétl poplašný pták s prudkým frčením křídel a zapadl někde dál ve tmách. Někdy žalostně zahoukala znepokojená sova. Až konečně se vzdálo Sigognacovi, který měl ostrý zrak, že v šeru rozeznává tam u paty stromu přízračnou postavu, podivně strnulou a pochmurně nehybnou. Řekl o tom druhům a šli tam spěšně spolu.

Byl to opravdu chudák Matamore. Zády byl opřen o strom a dlouhé, natažené nohy měl zpola zapadlé ve sněhu. Obrovský rapír, bez něhož nikdy nevyšel, tvořil s jeho postavou bizarní úhel; za každých jiných okolností by to bylo směšné. Nepohnul se ani jako pařez, když k němu kamarádi došli. Blazius, znepokojen tou strnulostí, posvítil lucernou Matamorovi do obličeje, a byl by ji upustil, jak se zděsil toho, co spatřil.

Maska tváře v tom světle už neměla barvy života. Byl bílý jako

vosk. Nos s chřipím stisknutým kostnatými prsty smrti se leskl jako sépiová kost; kůže na spáncích byla napjatá. Sněhové vločky se usadily na obočí a na řasách a rozšířené oči skleněně civěly. Na obou špičkách knírů se leskl rampouch a ohýbal je svou tíží. Pečeť věčného mlčení zavřela ty rty, odkud vylétlo tolik veselých rodomontád, a řezbářská práce hubenosti už odhalovala lebku za tím bledým obličejem, na němž navyklé grimasy vyryly strašlivě komické záhyby, jež si zachovala i mrtvola; a v tom je ubohost komedianta, že ani při smrti nemůže zachovat vážnost.

Tyran se ještě nechtěl vzdát naděje a pokusil se zatřást Matamorovi rukou, ale ztuhlá paže klesla hned na tělo s dřevěným úderem, jako by pustil drátek loutky. Ubožák odešel z jeviště života do divadla na jiném světě. Nicméně Tyran, stále ještě nechtěje připustit, že je mrtev, zeptal se Blazia, má-li u sebe svou plochou láhev. Pedant se nikdy neodloučil od tohoto znamenitého zařízení. Měl v ní ještě pár kapek vína a přiložil hrdlo k fialovým rtům Matamorovým; avšak zuby zůstaly zatvrzele sevřeny a červené kapky tekutiny se slily v koutcích úst. Život opustil navždy tu křehkou schránu, vždyť i nejslabší dechnutí by se ukázalo v tom mrazivém vzduchu jako viditelná pára.

„Netrapte už jeho ubohé tělo,“ řekl Sigognac, „což nevidíte, že je mrtvý?“

„Bohužel ano,“ odpověděl Blazius, „tak mrtvý jako Cheops pod velkou pyramidou. Nejspíš ho omámila vánice, nemohl zápasit se zuřivostí bouře a zastavil se u toho stromu, a poněvadž na sobě neměl dvě unce masa, zmrzl brzy až do morku kostí. Chtěl udělat velký dojem v Paříži a tak si každý den utrhoval jídlo a byl ztrhaný postem víc než chrt po honech. Ubohý Matamore, teď už jsi za vším a máš pokoj od šňupek, štulců, kopanců a ran holí, jež jsi musil schytat ve svých úlohách. Nikdo se ti už nevysměje do tváře.“

„Co uděláme s tělem?“ přerušil jej Tyran, „nemůžeme ho nechat tady na příkopu, aby ho roztrhali vlci, psi a ptáci, i když je to mizerné sousto a ani červi na něm nenajdou dost k snídani.“

„Ne, ovšem,“ řekl Blazius, „byl to dobrý a upřímný kamarád a těžký opravdu není; ty ho vezmeš u hlavy a já za nohy a doneseme ho spolu k vozu. Zítřka, až se rozední, jej v nějakém koutě co

nejslušněji pohřbíme, když macešská Církev před námi komedian-ty vrata na hřbitov zavírá a sladký spánek v posvěcené zemi pro nás není. Zaživa ty slušné lidi bavíme, a potom musíme shnit někde na smetišti jako chcípí psi nebo pošlí koně. Vy, pane barone, půjdete před námi a budete nám svítit.“

Sigognac pokývl na souhlas. Oba herci se sklonili, otrpali s Matamora sním, který ho už zahaloval jako první rubáš, pozvedli lehoučkou mrtvolu, jež vážila méně než dětská, a vydali se na pochod a baron před nimi svítil na cestu lucernou.

Na štěstí v tu hodinu nikdo tudy nešel, vždyť pro pocestného by to byla věru úděsná a tajuplná podívaná, ta pohřební skupina, bizarně osvětlená načervenalým odleskem ze svítilny a vlekoucí za sebou dlouhé neforemné stíny na bělosti sněhu. Zajisté by mu přišla myšlenka na zločin nebo na nějaké čary.

Černý pes nechal vytí, jako by jeho úloha ohlašovat neštěstí byla skončena. Hrobové ticho leželo široko daleko nad krajinou. Sním ostatně každý zvuk tlumí.

Scapin, Leandr a herečky už nějakou dobu viděli kmitat se červené světélko v ruce Sigognacově. Vrhlo na předměty neočekávané záblesky, vytrhávalo je ze tmy v nepravděpodobných nebo strašidelných podobách, až se zas rozplynuly v temnotě. V tom nejistém přívitu se objevovala a mizela skupina Tyrana a Blazia, spojených vodorovnou mrtvolou Matamorovou jako dvě slova pomlčkou; vypadalo to záhadně a příšerně. Scapina Leandr, hnání neklidem a zvědavostí, vyšli průvodu vstříc.

„Nu tak! Co je?“ ptal se sluha z komedií, když se dostal ke kamarádům; „je snad Matamore nemocný, že ho nesete a houpáte s ním, jako by spokl rapír?“

„Ten není nemocen,“ odpověděl Blazius, „a dokonce je zdrav už navěky. Na toho už dna, zimnice, katar, močový kámen vůbec nemohou. Uzdravil se navždy z té nemoci, na niž ještě žádný lékař, ať to je Hippokrat, Galén nebo Avicenna, léku nenašel, totiž ze života, na nějž se vždycky umírá.“

„Tak on je mrtev!“ řekl Scapin tónem bolestného překvapení, skláněje se k obličejí nebožtíka.

„Velice mrtev, víc to už nejde, jsou-li také nějaké stupínky v tom stavu, protože kromě přirozeného chladu smrti má v sobě

ještě chládek mrazu,“ odpověděl Blazius změněným hlasem, který prozrazoval víc pohnutí, než slova chtěla připustit.

„Ale on žil! jak říká princův důvěrník v závěrečném recitativu tragédií,“ dodal Tyran. „Ale vystřídejte nás trochu, prosím. Teď je řada na vás. My už dost dlouho neseme našeho drahého kamaráda, bez naděje, že za to u obecenstva něco vybereme.“

Scapin nahradil Tyrana, Leandr Blazia, ačkoliv ta práce černého ptáka mu nebyla vůbec po chuti, a průvod se opět hnul. Za několik minut se dostali k vozu, který stál uprostřed cesty. Třebaže jim bylo zima, Isabella a Serafina seskočily s vozu, jen Dueña tam zůstala schoulena a poulila soví oči. Herečky vykřikly hrůzou a bolestí při spatření bledého, ztuhlého, ledového Matamora, na obličejích s tou nehybnou maskou, z níž už duše nehledí. Z Isabelliných čistých očí vytryskly dokonce dvě slzy, jež ihned zmrzly v ostrém nočním větru. Její krásné ruce, zčervenálé zimou, se zbožně sepjaly a k hlubinám temného nebe stoupala na křídlech víry vroucí modlitba za toho, jež tak znenadání pohltilo propadliště věčnosti.

Co si počít? Jejich postavení bylo stále zlé. Městys, kde měli noclehovat, byl ještě několik mil daleko, a až se tam dostanou, všechny domy budou dávno zavřeny a lidé budou spát; avšak oni přece nemohou zůstat na silnici, ve sněhu, bez dříví, aby si rozdělali oheň, bez pokrmu, aby se posilnili, ve velmi chmurné a nevlídné společnosti nebožtíka, a čekat zde na rozednění, které v tom ročním období přichází velmi pozdě.

Rozhodli se vyjet. Ta hodinka odpočinku a pytlík ovsa, který koni přivázal Scapin, vrátily trochu sil starému, schvácenému ubožáku. Vypadal poněkud veseleji a zdálo se, že ten kus cesty vydrží. Matamora uložili vzadu pod plachtu. Herečky, nikoli bez zachvění, usedly na předek vozu; vždyť smrt udělá přízrak i z přítele, s nímž jsme před chvílí hovořili, a ten, kdo vás rozveseloval, teď vás děsí jako duch a kostlivec.

Muži šli pěšky, Scapin svítil na cestu lucernou, v níž vyměnili svíčky, Tyran držel koně za udidlo, aby neklopýtal. Nejeli moc rychle, protože cesta to byla všelijaká; nicméně asi za dvě hodiny začali rozeznávat dole pod dost příkrým svahem první domy vesnice. Sníh položil na střechy bílé košile a tak je bylo možno

i v té tmě rozlišit na temném pozadí nebe. Psi zaslechli zdálky řinkot kování vozu a zneklidnění dělali povyk a jejich štěkot probudil další na samotách kdesi v krajině. Byl to koncert štěkání, hlubokého a křiklavého, se sóly, odpověďmi a sbory, čehož se účastnilo celé psí plemeno toho kraje. A tak, když vůz přijížděl, vesnice už byla vzhůru. Nejedna hlava, zahalená noční pokrývkou, se ukázala ve špehýrce nebo v pootevřeném horním dílu dveří, což Pedantovi usnadnilo nezbytné vyjednávání, aby opatřil nocleh tlupě. Ukázali mu hospodu nebo aspoň dům, který ji představoval, neboť to místo nebylo příliš navštěvované a pocestní chodívali raději dále. Bylo to až na druhém konci vesnice a chudák herka musila ještě zalehnout do chomoutu; ale cítila už stáj a tak v posledním úsilí vykřesaly její podkovy pár jisker o kamení pod sněhem. Nebylo možno se zmýlit: nade dveřmi visela větvička cesminy, dost podobná ratolestem, jež se ponořují do očištných vod, a Scapin, zvednuv lucernu, konstatoval přítomnost tohoto znaku pohostinství. Tyran zabubnoval velkými pěstmi na dveře a brzy bylo slyšet zevnitř pleskání pantoflí po schodech. Spárami mezi prkny pronikl paprsek červenavého světla. Dveře se otevřely a v nich se objevila v celé hrůze málo galantních nedbalek baba, jež chránila zmítající se plamínek lojové svíčky tak vyschlou rukou, že bylo strach, aby se nevžňala. Poněvadž měla obě ruce zaměstnané, přidržovala si mezi zuby nebo spíše mezi dásněmi výstřih košile z hrubého plátna v cudném úmyslu, aby zakryla před prostopášnými pohledy vnady, před nimiž by s hrůzou utekli i kozlové ze sabbatu. Zavedla herce do kuchyně, přilepila svíčku na stůl, rozhrábla popel v krbu, až se tam probudilo pár dohasínajících uhlíků, na nichž zapraskalo trochu chrastí, potom šla nahoru do svého pokoje navléci si sukni a kazajku. Mladý hromotluk, protíraje si oči špinavýma rukama, šel otevřít vrata do dvora, zavezl tam vůz, odstojil koně a odvedl jej do stáje.

„Nemůžeme přece nechat chudáka Matamora ve voze jako daňka, kterého přivezli z lovu,“ řekl Blazius; „ještě by se do něho dali psi ze dvora. Je přece jen pokřtěn a musíme ho tedy připravit k pohřbu, jak se sluší pro dobrého křesťana, a tím on byl.“

Přinesli tedy tělo zesnulého herce, položili je na stůl a s úctou

zakryli pláštěm. Pod látkou se ve velkých záhybech rýsovala mrtvolná ztuhlost a trčel ostrý profil tváře, takto snad ještě úděsnější než nezahalený. Však také když se hospodská vrátila, málem padla nazad leknutím při spatření toho mrtvého, majíc ho za zavražděného a herce za jeho vrahy. A už vztahovala chvějící se stařecké ruce a prosila Tyrana, kterého považovala za náčelníka tlupy, aby ji nezabíjel, a slibovala, že bude mlčet jako hrob, i kdyby ji mučili. Isabella ji uklidnila a několika slovy jí pověděla, co se stalo. Stařena tedy došla ještě pro dvě svíčky, postavila je souměrně vedle hlavy mrtvého a nabídla se, že bude u něho bdít s dámou Leonardou, protože často ve vsi prokazuje takovou službu nebožtíkům a ví, co je při takové smutné příležitosti třeba.

Když byla učiněna tato opatření, herci odešli do jiné místnosti, kde jen tak pro jméno povečeřeli, neboť měli pramalou chuť do jídla po těch pochmurných scénách a byli dojati ztrátou toho dobráka Matamora. Ačkoli víno bylo dobré, Blazius poprvé snad ve svém životě nechal sklenici nedopitou, zapomněl pít. Musil být tedy hluboce zarmoucen v duši, vždyť on byl z těch pijáků, kteří by chtěli být pohřbeni pod soudkem, aby jim z pípy kapalo do úst, a při pohledu na vrchovatou čiši by vstal z rakve a volal »ex!«

Isabella a Serafina si zřídily bídné lože v sousední místnosti. Muži se natáhli na slámu, kterou jim přinesl podomek. Spali všichni špatně spánkem rušeným zlými sny a byli časně na nohou, protože bylo nutno Matamora pohřbít.

Plátno nebylo a tak Leonarda a hospodská jej zabalily do cáru staré dekorace, představující les, což byl vskutku vhodný rubáš pro komedianta jako vojenský plášť pro kapitána. Na odřené plátně zbytky zelené barvy představovaly guirlandy a listoví a vypadaly jako hrst kvítí na počest rozhozená na tělo, zabalené a zašité jako egyptská mumie. Za máry posloužilo prkno na dvou holích, jejichž konce drželi Tyran, Blazius, Scapin a Leandr. Velký talár z černého sametu, pošitý hvězdami a půlměsíci ze skleněných slámek, který obvykle sloužíval při úlohách velekněze nebo černokněžníka, zastupoval dost důstojně smuteční příkrov.

S takovou výpravou vyšel průvod zadními dveřmi, vedoucími do polí; chtěli se tak vyhnout pohledům a povídání zvědavců a dostat se na místo, o němž hospodská soudila, že by se tam mohl vykopat hrob pro Matamora, aniž by proti tomu kdo co namítal, jelikož tam obvykle házeli zvířata poslá na nemoc; místo věru nedůstojné a nevhodné pro lidské pozůstatky, pro tělesnou schránku, utvořenou k podobě boží; avšak církevní nařízení jsou jasná a exkomunikovaný komediant nemůže spočinout v posvěcené zemi, leda by se odřekl divadla, práce na něm i jeho slávy. To se od Matamora čekat nedalo.

Už se začalo probouzet jitro s šedýma očima a po svazích kopců bylo slyšet vrzat kroky ve sněhu. Chladný úsvit se pokládal na planinu a z její bělosti nebe dostalo sinavý nádech. Vesničané, kteří šli sbírat chrástí, se zastavovali udivení bizarním pohřbem, před nímž nešel kříž ani kněz a který nemířil ke kostelu, a dívali se na herce, podezřívající, že jsou to heretikové, čarodějníci nebo bezbožníci, ale neodvážili se nic říci. Konečně průvod došel na odlehlé místo a podomek, který s sebou nesl motyku, řekl, že je to v pořádku a že se mají zastavit. Kolem dokola byly hrbolky sněhem zpola zavátých zvířecích mršin. Koňské kostry, vypreparované supy a krkavci, natahovaly na růženci obratlů dlouhé hlavy s dutinami očnic a rozvíraly žebra zbavená masa jako vějíř, s něhož byl strhán papír. Fantastické návěje sněhu ještě zvyšovaly hrůzu té podívané na mrchoviště, zdůrazňující obrysy kostí a kloubů. Jako by tu spala ta chimérická zvířata, na nichž jezdí při sabbatu upíři a zloduchové.

Herci položili tělo na zem a hospodský podomek se dal vši silou do kopání, odhazuje černé hroudy do sněhu, což bylo zvlášť chmurné, protože živým se zdá, že první noc v hrobě pod tím ledovým příkrovem musí být chudákům nebožtíkům ještě větší zima, třebaže se říká, že už nic necítí.

Tyran vystřídal podomka a jáma se rychle prohlubovala. Už otvírala čelisti dost široce, aby jedním vrzem polkla hubenou mrtvolu, když se shlukli venkovští chrapouni a začali hercům nadávat hugenotů a počínali si, jako by se do nich chtěli pustit. Dokonce už přilétlo několik kamenů, ale naštěstí nikdo nebyl zasažen. Sigognac, svrchovaně rozzloben na tu sběr, tasil meč

a vyřítit se na neurvalce, mlátil je plochou čepelí a ohrožoval je špicí. Tyran při tom rozruchu vyskočil z jámy, popadl jednu hůl z már a tloukl ty, kteří při prudkém výpadu baronově se svalili. Banda se rozprchla s křikem a proklínáním a Matamorův pohřeb mohl být dokončen.

Tělo, zašité do zelené plachtoviny a položené na dno jámy, připomínalo víc zabalenou arkebuzu, kterou zakopávají, aby ji ukryli, než mrtvolu chudáka, kterého právě ukládají do hrobu. Když dopadly první hroudy na hubené pozůstatky hercovy, Pedant v dojetí nemohl zadržet slzu, která mu skanula po červeném nose a padla do hrobu jako perla ze srdce, a plačtivým hlasem vydechl jako pohřební řeč toto zvolání, jež bylo celým žalozpěvem a poctou zesnulému: „Běda! chudák Matamore!“

Poctivec Pedant při těch slovech netušil, že opakuje slova Hamleta, královice dánského, když měl v rukou lebku starého dvorního blázna Yoricka, jak vysvítá z tragédie pana Shakespeara, básníka velmi známého v Anglii a chráněnce královně Alžběty.

V několika minutách byl hrob navršen. Tyran jej zaházal sněhem, aby místo zakryl, z obavy, aby se na mrtvole nemstili, a když tu práci skončil, řekl:

„Tak tedy, pojďme rychle odtud, nemáme tu už co dělat; vraťme se do hospody. Zapřáhneme a práskneme do bot, protože těch darebáků by mohlo přijít víc a dát se do nás. Váš meč a mé pěsti by na ně nestačily. Armáda trpaslíků přemůže i obra. A dokonce i vítězství nad nimi by bylo neslavné a k žádnému užítku. I kdybyste rozpáral pět nebo šest těch otrapů, vaše sláva by tím nikterak nevzrostla a z těch mrtvých bychom měli jenom nesnáze. Naříkaly by vdovy, plakali by sirotci a to je mrzutá a žalostná věc. A advokáti by toho použili, aby ovlivnili soudce.“

Rada byla dobrá a byla uskutečněna. Za hodinu nato po zaplacení účtu se povoz vydal na cestu.

KDE ROMÁN VYSVĚTLUJE SVŮJ TITUL

Jeli zpočátku tak rychle, jak to dovolovaly síly zvířete, povzbuzené pokojnou nocí ve stáji i stavem cesty, pokryté sněhem, který zvečera napadal. Venkovani, které Sigognac a Tyran rozehnali, mohli opakovat svůj pokus ve větším počtu a šlo tedy o to být dost daleko od vsi, aby pronásledování bylo marné. Dobré dvě míle projeli mlčky, protože smutný konec Matamorův zatížil jejich melancholické rozpoložení ještě pohřebními myšlenkami. Každý myslel na to, že jednoho krásného dne může být takto zakopán někde u cesty mezi mršinami a vystaven fanatickému zneuctění. Ten vůz, který jel dál svou cestou, symbolizoval život, který také jde dál, nijak se nestaraje o ty, kteří už nemohou a zůstanou umírající nebo mrtví v příkopu. Jenže symbol jen viditelněji odhaloval skrytý smysl a Blazius, kterého svrběl jazyk, se pustil do moralizování na to téma se spoustou citátů, průpovědí a naučení, jak se mu to z jeho úloh pedanta vynořovalo v paměti.

Tyran ho poslouchal beze slova a zamračeně. Jeho myšlenky se ubíraly jiným směrem, takže Blazius si všiml jeho roztržitého výrazu a zeptal se, co mu dělá starost.

„Myslím,“ odpověděl Tyran, „na Milona Krotonského, který zabil vola jednou ranou pěstí a snědl ho za jediný den. Ten výkon se mi líbí a cítím se schopný jej opakovat.“

„Bohužel tu chybí vůl,“ vmísil se do rozmluvy Scapin.

„Ano,“ řekl Tyran, „mám jen tu pěst... a žaludek! Oh! přešťastní pštroši, kteří se cpou oblázky, střepy, knoflíky z kamaší,